Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Posamezna številka cent. 60

Leto XXV. Ljubljana, 22. aprila 1943-XXI Štev. 16

DOMOVINA in KMETSKI LIST

Upravništvo in uredništvo »DOMOVINE« Ljubljana, Puccinijeva ulica št. 5, II. nad., telefoni 31-22 do 31-26 Račun Poštne hranilnice podruž. v Ljubljani št. 10 711

Izhaja vsak teden

Naročnina za tuzemstvo: četrtletno 6.— L, polletno 12.— L, celoletno 24.— L — Posamezna številka 60 cent.

Blagoslovljeno Veliko noč

ŽELI »DOMOVINA«,

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

PREGLED VOJNIH DOGODKOV

Pod Ducejevim predsedstvom se je v Beneški palači v Rimu sestalo 17. aprila vodstvo Narodne fašistične stranke. Navzočni so bili vsi člani vodstva. Takoj po otvoritvi seje je imel tajnik Vidussoni daljši govor. Opisal je, kaj vse je bilo storjeno v 16 mesecih, odkar je on vodil organizacijo. Ker pa so naloge narasle in ker je Vidussoni — imejitelj zlate kolajne za hrabrost in težak invalid — zaradi prestanih ran močno oviran v izvrševanju te velike dolžnosti, je prosil Duceja za razrešitev. Duce se je Vidussoniju toplo zahvalil za dosedanje delo.

Nato je bil za tajnika Narodne fašistične stranke postavljen dosedanji podtajnik Carlo Scorza.

Star je 46 let in je od mladosti v prvih vrstah Fašizma. Že v prvi svetovni vojni je bil odlikovan.

Italijansko vojno poročilo od 19. aprila je podalo naslednji pregled:

V Tunisu ojačena bojna delavnost. Poizkusi sovražnih prednjih oddelkov, prodreti v naše črte, so zadeli na takojšnji odpor naših čet. — Lovci Osi so v podnevnih letalskih spopadih zbili 13 letal, oddelki našega letalstva pa so z dobrim uspehom napadli zbirališča sovražnih oklopnih sil. — Palermo, Ragusa, Porto Torres (Sassari) in La Spezia so bili cilj bombardiranja s strani ameriških štirimotornikov. V Palermu je škoda ogromna ter število doslej ugotovljenih žrtev 38 mrtvih in 99 ranjenih. Razen tega javljajo iz Raguse enega mrtvega in 8 ranjenih, iz Porto Torresa pa 4 mrtve in 6 ranjenih. Izgube med prebivalstvom v Speziji še niso ugotovljene. — Obrambno topništvo v Palermu je pokončalo eno sovražno letalo, štiri nadaljnja pa so zbili nemški lovci, od teh enega nad Catanijo, enega nad Palermom in dva nad Marsalo. Pet naših letal se ni vrnilo na svoja oporišča.

Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo isti dan naslednje poročilo:

Južno od Novorosijska je trajalo živahno bojno delovanje dalje. Letalstvo je izvedlo hude napade na sovražne postojanke in oporišča za dovoz na obalnem področju Črnega morja. V nekaterih odsekih ostale vzhodne fronte so bili zavrnjeni krajevni napadi Sovjetov. — Na tuniški fronti je dan v splošnem potekel mirno. Bojna letala nemškega letalstva so ponovno bombardirala pristaniško področje v Alžiru. — V pomorski bitki v jutranjih urah 18. aprila so nemške zaščitne oborožene sile potopile pred nizozemsko obalo angleški topniški hitri čoln in hudo poškodovale še tri nadaljnje. Ena lastna enota se je potopila.

Ponavljajo se množestveni letalski napadi na nezaščiteno civilno prebivalstvo.

Anglosasi imajo pri tem zelo velike izgube. Za primer naj navedemo, da so v noči na 17. april izgubili nad 70 velikih letal, ko so v jatah prileteli nad Nemčijo. Hitra nemška vojna letala so v povračilo napadov metala bombe težkega kalibra na področje Velikega Londona. Ker pa se letalski napadi Anglosasov nadaljujejo, je italijanski novinar in pisatelj Mario Appelius zbral dokaze o anglosaški krivdi in je svoje ugotovitve strnil v naslednje besede: »Angleško odgovornost je treba pribiti in poskrbeti za njeno razširjenje, bodisi zato, da se pred človeškim sodiščem ugotovi zločin Angležev in Američanov, ki so prvi začeli s terorističnimi napadi proti civilnemu prebivalstvu izven samih bojišč, bodisi zato, da s tem utemeljimo strahotno povračilo Osi, ki bo v določenem času sledilo. Prišel bo dan, ko bo nastopilo maščevanje, ki bo strahotno, kakor je bilo že ponovno izjavljeno iz Berlina.«

Evropa je še v nadaljnjem pričakovanju dogodkov, ki bodo sledili po nedavnem sestanku Duceja s Führerjem.

Zadnji čas sta bila pri Hitlerju dva pomembna obiska. Dne 12. aprila je Hitler sprejel šefa romunske države maršala Antonesca. Razgovor se je nanašal na vsa važna vprašanja skupne borbe proti boljševizmu in anglo-ameriškim oblastnikom. Dne 16. aprila pa je odpotoval v Hitlerjev glavni stan madžarski regent Nikolaj Horthy. Obisk je trajal dva dni. Hitler in regent sta pretresla vsa vprašanja, ki so v zvezi s splošnim političnim položajem ter z bojem zoper skupne sovražnike. Že pred tem se je mudil pri Hitlerju bolgarski car Boris in je bilo prav tako v vseh vprašanjih Bolgarije doseženo soglasje.

V razgovorih med Ducejem in Hitlerjem je bila poleg skupnih načrtov za sedanje vojevanje določena tudi

bodoča ureditev Evrope, ko bo Os dosegla mir z zmago.

Novi red Osi bo zasnovan na sodelovanju vseh evropskih narodov na temelju skupnih interesov. Priznane bodo pravice do svobode in neodvisnosti ter do popolne državne samostojnosti sleherni nacionalni evropski državi, naj bo velika ali majhna. Razvilo se bo trajno sodelovanje in pravično se bodo delile dobrine in surovine na svetu, vsak narod se bo lahko svobodno razvijal narodno in gospodarsko, plovba po morju bo svobodna, zavladala bo pravičnost in z njo socialni mir, ker bodo odpravljene vse družabne razlike, kakor je to že uresničeno v Italiji in Nemčiji.

Velikonočna

Na cvětni dan »Hozana« klici
in Tvoja pot v Jeruzalem,
ob svitu lune v oljčnem gaju
Te stisnila bolest je v svoj objem.
V prividu gledal svoje si trpljenje,
iz trna krono, bič in križ težak
in tri žebljé, bodalo, prt Verone,
okusil v zadnjih zdihih žolč grenák.
Apostoli so mirno spali,
Ti k nébu dvigal si roké,
Očeta prosil, da naj kupa
trpljenja polna mimo Tebe gre.
In Juda iz Karije, Tvoj apostol,
tja k farizejem je zavil,
za srebrnike je izdajal Tebe,
ki evangelij si ljubezni učil.
Razbičan, opljuván in s trnjem kronan
na goro Golgoto si nesel križ,
da s svojo smrtjo in trpljenjem
odpri bi človeštvu paradiž.
Si visel med zemljó in nebom,
na križ razpeti božji Sin
in Mati stala je pod križem
v solzah in polna bolečin.
Pretrgala se je zavesa,
ugasnila je luč nebá,
ko zadnji glas na Tvojih ustih
»Dopolnjeno je« trepetá.
Arimatejec Te je v grob položil,
sklesan na gori sredi skal,
premagal smrti si okove,
s častjo in veličastjem vstal.
Četvere rane s srčno rano,
trpljenja Nož in bolečin,
na dan vstajenja v sončno zarjo
so plamenele ko rubin.

Mara Tavčarjeva

Čar Velike noči

Kakor je v božični dobi najprijetnejši in najlepši sveti večer, poln tajinstvenosti in duševne blaženosti, tako je o Veliki noči najresnejši in najotožnejši dan Veliki petek. Ta dan se ne čita nobena maša, niti obhajilo se ne podaja v cerkvi. Celo zvonovi molče v zvonikih, opoldansko zvonenje tega dne pa zamenjava velika raglja v stolpu in niti pri pogrebih ta dan ne zvonijo. Najsibo ta dan lep ali oblačen, pride pomen njegov zlasti popoldne do popolne veljave. V cerkvah je mrak, okna so zastrta, oltarji prazni, brez svečnikov in ostalih okraskov. Sveta resna tihota vlada v cerkvah. Vse se zgrinja okrog oltarja, kjer je postavljen Božji grob in kjer edinole je vse v rožah in lučicah. Cele skupine se pomikajo iz cerkve in v cerkev, kjer se skuša človek otresti vsakdanjih skrbi in dvigniti dušo v vzvišenost.

Na veliko soboto zjutraj se mnogi revni in podjetni otroci kosajo že navsezgodaj s cerkovnikom, ki pripravi v zgodnjih urah les za »žegnani ogenj«. V kovinasti škatljici (včasih smo nosili na vilico nataknjene gobe) nosijo otroci žerjavico iz tega kupa. Hite po ulicah in v hiše, kjer so kot prvi »donašalci hišnega blagoslova« dobrodošli in dobe tudi nagrado. Pri vsaki družini pustijo košček gobice, katero prižgo z blagoslovljeno žerjavico. Gobica razširi prijeten vonj. Na cestah se kmalu opaža živahno vrvenje. Gospodinje hite na trg po zelenjavo, zlasti po neizogibni hren, otroci pa po barvo za pirhe (mnogi jo znajo tudi sami pripraviti). Nekatere družine skuhajo posušene repine olupke (nekdaj je bila to močno razširjena navada); to naj predstavlja svoječasno lakoto. Na trgu je ta dan živahno vrvenje in nakupovanje. Zvonovi ob dopoldanskih molitvah in slovesni maši zapojo, mnogi se hite ob tej priliki po stari navadi umivat. Doma je že vse v pripravi za »popoldanski žegen«. Potice so že shlajene. Meso daje svoj lepi vonj in vzbuja poželenje. Pirhi se barvajo in pomaranče so včasih vmes. Kosilo je po navadi ta dan ne samo postno, ampak sploh jako skromno, češ: saj bo že popoldne takoj po prvi procesiji »meso, potička in žeja na vrsti«. Pred 50 in več leti smo jedli te dobrote na velikonočno nedeljo zjutraj. Komaj je končano blagoslovljenje jestvin, že se spet oglasijo zvonovi in vabijo vernike k procesiji. Vstajenje, prerojenje!

Ko napoči velikonočna nedelja, dan zmage nad smrtjo in trohnobo, si znanci voščijo vsestransko veselo alelujo in vse najboljše. Pirhe in pomaranče sekajo še danes, vendar v mestu ni ta navana tako razširjena. Popoldanska procesija v Ljubljani nas pa spominja one strašne potresne

Oglašujte v »Domovini«!

DOMAČE NOVICE

Visoki komisar je obiskal poveljstvo Kr. finančne straže

Zanimal se je za delovanje poveljstva in pohvalil junaško obnašanje financarjev

Ljubljana, 17. aprila.

V petek dopoldne je Visoki komisar obiskal poveljstvo Kr. finančne straže Ljubljanske pokrajine. Sprejel ga je poveljnik polkovnik Polizzi skupno s prideljenimi mu oficirji na poveljstvu samem.

Eksc. Grazioli se je živo zanimal za delovanje poveljstva, posebno kar se tiče služb, ki jih upravlja ta ustanova. Ustavil se je tudi pred ploščo, v kateri so vklesana imena Padlih, ranjenih in odlikovanih za vojaško hrabrost. V spremstvu polkovnika Polizzija se je kasneje podal v vojašnico v Strossmayerjevi ulici, kjer so ga sprejeli s predpisanimi častmi.

Visoki komisar je pregledal razne prostore vojašnice in se zanimal za dela, ki bi bila potrebna za njeno ureditev. Nagovoril je v eni izmed dvoran zbrane oficirje in financarje z besedami prisrčne zahvale, poudarjajoč dragoceni doprinos, ki so ga dali v njim zaupani službi in junaško obnašanje financarjev ob vsaki priložnosti.

Ko se je pietetno spomnil Padlih, je odredil pozdrav Kralju in Duceju, ki mu je odgovoril gromki »A noi« navzočih, in je nazdravil zboru.

Visoki komisar se je še prisrčno razgovarjal z raznimi podoficirji in financarji, nazadnje pa se je ustavil pri oficirjih, zbranih v njihovem krožku.

*

* **Ducejeve nagrade za rojstvo dvojčkov.** Visoki komisar je podelil iz Ducejevega sklada Ani Smolejevi v občini Št. Vidu pri Stični ter zakoncema Matildi Kovačičevi v občini Črnomlju ob priliki rojstva dvojčkov nagrado po 600 lir.

* **Nadučitelj Ivan Šemeri,** ki je polnih 32 let upravljal šolo v Lescah na Gorenjskem, je bil v nedeljo pokopan v Ljubljani. Umrl je v starosti 75 let. Bil je zgleden vzgojitelj, ki si je med Leščani zagotovil trajno hvaležen spomin.

* **Velika spominska razstava umetnin prof. Ivana Vavpotiča,** ki je pred 3 meseci nenadoma umrl, je od pretekle nedelje dalje odprta v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani. Razstavljenih je 129 umetnin, po katerih šele prav spoznavamo, koliko lepega je ustvaril ta odlični slovenski mojster. Razstava je odprta do 9. maja in priporočamo ogled vsakomur, ki hoče spoznati, kaj je lepa umetnost.

* **Kipar Lojze Dolinar,** ki je eden izmed najbolj znanih in najbolj delavnih slovenskih umetnikov, je 19. t. m. praznoval 50-letnico rojstva. Že vrsto let živi v Beogradu, kjer si je ustvaril prijazen dom. Tu je ustvaril že veliko število kipov, ki krasijo javne prostore in stavbe v ožji domovini in na Balkanu. Ob svoji 50-letnici je prejel Lojze Dolinar mnogo čestitk. Pridružujemo tudi naše želje, da bi Lojze Dolinar še dolgo tako uspešno ustvarjal kakor doslej.

* **Izredno lepo vreme** nam je bilo letos naklonjeno v cvetnem tednu ter se nadaljuje tudi proti Veliki noči. Dnevi so nastopili že kar poletno topli ter se že marsikateri Ljubljančan dan za dnem sonči in koplje. Vsa priroda je v krasnem cvetju. Zlasti so se razcvetele češnje in marelice, žal pa jih je ponekod osmodila slana. Tudi ostalo sadno drevje se je bohotno razcvetelo in tako si, vsaj zaenkrat, tudi letos obetamo dobro sadno letino. Dež nam je že zelo potreben.

* **Dnevni obrok kruha za delavce in mladino.** »Prevod« je objavil: Počenši s 1. majem t. l. bo vzpostavljen za mladino od 9. do 18. leta ter za delavce dnevni obrok kruha, kakor je bil lani do 15. novembra 1942.

noči pred 48 leti, ko smo se prebudili iz spanja in klicali božjega usmiljenja, ker je potres tako zelo stresal Ljubljano.

Kakor o božiču, bomo tudi o velikonočnih praznikih obiskovali pokojne in v duhu vzbujali spomine, hodili bomo med grobovi, čitali razna imena, številne lepe verze in tolažilne stavke. In tako bo minula tudi ta doba, pričeli se bodo bližati binkoštni prazniki, čas veselja birmancev in botrčkov. Gredo prazniki drug za drugim, leto za letom, dokler ne bo nastopila nekoč tudi za nas vse ura Velikega petka, ko bomo za vedno zaprli oči. Imejmo to vsi pred očmi in delajmo dobro vsakemu, zlasti otrokom in starim ljudem. Pomagajmo radi, brez nejevolje in iz najboljšega namena. Mirne duše se bomo lahko nekoč poslovili od te solzne doline z zavestjo, da nismo nikjer, nikomur in nikoli storili nič žalega, pač pa samo dobro, kadar, komurle in kjerkoli smo mogli.

August Juh.

General Messe, poveljnik južnega odseka, opazuje razvoj operacij na tuniškem bojišču

* **Borba proti črni borzi** se vedno ostreje izvaja v vsej Italiji. Novi ukrepi so se začeli izvajati najprej v Rimu, odkoder so že odpeljali v koncentracijsko taborišče več trgovcev, ki so blago odtegovali prodaji in ga prodajali pod roko po višjih cenah. Za stalno so zaprli več mesarskih obratov. Tudi iz Milana so poslali v koncentracijsko taborišče več trgovcev.

* **Prvi ženski fašijo v Ljubljanski pokrajini** je bil ustanovljen v Kočevju, kamor se je 13. t. m. pripeljal Zvezni tajnik iz Ljubljane. Z njim je bila tudi zaupnica ženskih fašijev. Oba sta izpregovorila na zboru v Domu fašijev, kjer so ju pričakovali kočevski fašisti. Za zaupnico ženskega fašija v Kočevju je bila postavljena fašistka Timpano.

* **Nov komisar v Mozlju.** Za izrednega komisarja občine v Mozlju je bil imenovan fašist Vittorio Crali.

* **Protiletalska zaščita v Ljubljani** je deležna potrebne pozornosti uradnih predstavnikov. Visoki komisar je 6. t. m. predsedoval seji pokrajinskega odbora. Začela so se že dela za ureditev zakloniščc pri Mestnem domu in pri magistratu. Te dni pa se pričnо dela v zaklonišču pod Gradom. Končni načrt za zavetišče pod Rožnikom bo v kratkem zaključen. Razen teh treh glavnih zakloniščc bodo zgrajena tudi zavetišča na Kongresnem, Valvazorjevem in Zrinjskem trgu ter nekatera zavetišča na drugih manjših trgih. Posebna zavetišča bodo urejena v hotelu Metropol, v hotelu Slon, v palači Bat'a, v palači Trboveljske družbe, v Marijanišču in pri Uršulinkah. V teh zakloniščih bo prostora za 4000 oseb.

* **Najvišja cena presnemu, neposnetemu mleku za prehrano** je zdaj določena takole: pri proizvajalcu liter 2 liri, v Ljubljani pri veleprodajalcu liter 2.38, pri prodajalcu na drobno pa liter 2.50 lir. Kršitelji se kaznujejo z zaporom do dveh mesecev in z denarno globo do 500 lir.

* **Dva nova vlaka na dolenjski progi.** Od preteklega ponedeljka dalje vozi na progi Ljubljana-Metlika potniški vlak, ki odhaja iz Ljubljane ob 12.53. Od torka dalje pa vozi v obratni smeri potniški vlak, ki odhaja iz Metlike ob 12.44 in prihaja v Ljubljano ob 16.38.

* **V gozdu je vsako pomlad previdnost umestna,** še posebno pa letos, ko je bila zima suha in je pomlad zelo sončna. Vsaka iskra in vsak ogorek lahko zaneti velik požar. Tako je nedavno gorelo v gozdu novomeške občine pri Cegelnici. Po neprevidnosti ali nebrižnosti koga, ki je hodil po gozdu, se je vnela v gozdu suha trava in požar se je razširil na kakih 1000 m² ter napravil za 20.000 lir škode. Poklicni gasilci so mogli gasiti le s prstjo.

* **Dajalce krvi potrebuje** splošna bolnišnica v Ljubljani. Njih število je zaradi izrednih razmer padlo, zato je potrebno, da se število dajalcev krvi poveča. Kri more dati brez škode za svoje zdravje le zdrav človek med 20. in 50. letom. Pretok krvi se izvrši brez bolečin. Dajanje krvi ni nikak poklic, marveč človekoljubno dejanje v bolezni pomoči potrebnim. Vendar se bolnišnica oddolži za dano kri s plačilom, mestni preskrbovalni urad pa z dodatno živilsko nakaznico za 14 dni. Zadnjemu pozivu so se odzvale predvsem ženske, ki so dobrodošle. Naj bi bile zgled moškim, zlasti krepkim! Potrebna zdravniška preiskava in pregled se izvrši na prvem kirurgičnem oddelku vsak ponedeljek in sredo med 10. in 11. uro.

* **Aretacija družbe nakupčevalcev in verižnikov v Ljubljani.** Aretirani so bili ljubljanska trgovca z usnjem Andrej Čekada in Emil Jakil, strojilec kož Marko Jakil, trgovec Julij Vončina, vratar Jernej Novak, trgovec z gobami Stane Čuček in mesar Lenart Smrekar. Oddelek Kr. finančne straže je pri njih razkril gnezdo verižništva in samopašnega nakopičevanja blaga za vsakdanje potrebe. Aretiranci so bili izročeni vojnemu sodišču in se preiskava vrši naglo.

* **Blizu Semiča je bil ubit šef** partizanske obveščevalne službe, visokošolec Jože Prijatelj. Ujetih je bilo več članov ondotne partizanske skupine. Na Dednem vrhu blizu Device Marije v Polju pa so našli ljudje dvoje skrivališč. V enem izmed njih so spali partizani. Vnel se je boj in v skrivališču so našli potem 4 mrtvece: Egidija Severja, Viktorja Močilnikarja, Hinka Ocvirka in Ivana Bitenca. Sever in Ocvirk sta bila doma iz Vevč, Močilnikar in Bitenc pa iz Gornjega Kašlja. V taborišču je bila precejšnja zaloga plena. Isti dan so našli v gozdu nad Glinco truplo Stanislava Cankarja, starega 42 let. Odpeljan je bil v gozd lani 18. septembra, ko je prodajal razno blago in je imel pri sebi večjo vsoto denarja.

* **Pred vojnim sodiščem v Ljubljani** so bili zaradi upništva obsojeni na dosmrtno ječo: Milan Melik, Frančiška Jevc, Josip Gostič, Anton Boltežar, Matija Vajda, France Žitnik, vsi iz Črne vasi, dalje brata Ferdinand in Gvido Javornik ter Ana Ferjan in Andrej Masič, vsi iz Ljubljane. Obsojenci so v ljubljanskih zaporih. Enako sta bila obsojena Majda Vrhovnikova in Srečko Pleško.

* **V Št. Jerneju na Dolenjskem** sta bila prejšnjo nedeljo 4. aprila slovesno pokopana Adolf Zajec, šolski upravitelj na čadraški šoli, in Jože Gorišek. Zajca so partizani odpeljali s stanovanja v noči dne 17. aprila lani in ga najbrž ustrelili še isto noč v gozdu blizu vasi. Jože Gorišek iz Dobravice je bil star 26 let. Pred dobrim mesecem so ga partizani prijeli v Gornji Stari vasi, ga odvedli s seboj čez Krko in ga tam ustrelili.

* **V Suhi Krajini je padel** ožji član vodstva partizanskih oddelkov Tone Fajfar, bivši urednik »Delavske pravice«. Njegovo partizansko ime je bilo Gašper Jeraj. Pokopan je v Korinju. Z njim je pokopana neka partizanka Francka iz Ljubljane.

* **Na Mokrcu je zgorelo glavno partizansko taborišče.** Pogorelo je 80 lesenih barak. Ko so prišli ljudje na pogorišče, so našli še nekaj ubite živine, prebivalci barak pa so bili izginili v gosto gozdovje.

* **Nagrada za izsledite pogrešanega trgovca.** Kakor smo že poročali, so uporniki dne 5. julija 1942 ujeli italijanskega državljana Attilija Quadrellija, ki se je mudil v bližini Semiča po trgovskih opravkih. Družina, ki od tega dne nima nobenih vesti o svojem dragem, je določila denarno nagrado za onega, ki bi lahko dal točne podatke o njegovi usodi. Poročilo se lahko pošlje okrajnemu civilnemu komisarijatu ali Visokemu komisarijatu.

Nadaljevanje na 7. strani

Navidezna mati

Perdanova Meta je zelo rada imela otroke. Če je katerega srečala, se je takoj vtaknila vanj, ga pestovala, ali mu dala jabolko. Za moške se pa ni nikoli posebno vnemala.

Tisto leto so pričeli nekaj o nji šepetati. Ljudje niso nič gotovega vedeli. Jeziki so se pa vendarle oglasili.

Sredi poletja sta izginili kar dve 'z vasi. Meta, ki je bila revna kočarica, in Francka, bogatega Sitnika edina hči.

Zdaj so opravljivke šele pričele brusiti jezike. Obe so obdolžile, da ju bo v mestu obiskala štorklja.

Nekaj so res uganile. Bilo je pa takole:

Meta je bila skromno in zelo dobro dekle. Njena edina prijateljica je bila Sitnikova Francka. Sitnik je vedel, da lazi za hčerjo hlapec Tomaž, ki je bil sicer postaven fant in priden delavec, toda v žepu je imel luknjo. Bil je pač siromašen.

Francka je prosila očeta, naj ji dovoli, da se poročita.

Starec ni hotel o tem niti slišati:

»Izberi si kakega gruntarja, pa ti takoj dovolim, da se poročiš!«

Hči je žalostno vzdihnila in molčala.

Nekoč sta se s Tomažem izpozabila. On si je mislil, da jo bo še bolj nase priklenil. Ona pa sploh nič ni mislila. Rada ga je imela in sama ni vedela, kdaj jo je premotil.

Prišle so posledice. Francka se je bala, da se je vsa tresla, če se je spomnila na očeta. Vedela je, da jo bo zavrgel, če kaj izve. Še enkrat ga je prosila, naj ji dovoli, da se poroči s Tomažem, ki je priden in dober fant.

Oče ji niti ni odgovoril.

»Pa pojdem v mesto služit,« je odvrnila.

»Trma trnasta! Pojdi kamor hočeš!« jo je zavrnil starec.

In res je šla v mesto. Z njo tudi Meta.

Francka je imela nekaj denarja po materi. Z Meto sta si najeli sobico in skromno živeli. Meta, ki ni mogla biti brez dela, se je nekje vdinjala za postrežnico. In na Francko je pazila, da bi se ji kaj ne pripetilo.

Čez štiri mesece je odšla Francka v porodnišnico. Meta je mirno čakala nanjo in jo hodila obiskovat.

Vse se je srečno izteklo.

Francka se je vrnila z zdravim dojenčkom, ki so ga krstili po očetu za Tomaža.

Ostali sta še dva meseca v mestu. Potem sta skupaj prišli domov.

Ljudje so se spet oglasili in ugibali. Francka je namreč svojega sinčka začasno prepustila Meti, ki je zdaj prostovoljno igrala vlogo nezakonske matere.

Zelo rada je imela malega črvička. Kar k sebi ga je stiskala in skrbela zanj kakor prava mati. Seveda je tudi Francka prihitela, kadar je mogla, da ga je malo popestovala.

Stari Sitnik je med hčerino odsotnostjo spoznal, da je težko brez hčere. Ko se je vrnila, je postal z njo bolj prijazen. Nekoč jo je videl s Tomažem. Zagodrnjal je spet, da si mora izbrati kakega premožnega. Sicer je pa molčal.

Usoda je posegla vmes.

Starega je v hosti podrla smreka. Pokvarila mu je nogo. Pripeljali so ga domov. Dolgo je ležal. Javkal je, ko je videl, da gre vse narobe.

Tedaj se mu je ponudil Tomaž za nizko mezdo.

»Ne buš! Ne vzamem te!« ga je zavrnil starec. Bal se je, da bi hči in hlapec ljubimkala za njegovim hrbtom.

»Bom pa hodil samo na dnino. Zjutraj pridem, zvečer odidem,« se je ponudil Tomaž.

»Naj bo. Toda če opazim, da lazi okoli dekline bom oba zapodil,« je zagrozil starec.

Tomaž je pljunil v roke in pričel delati. Samo eno misel je nosil v duši: prislužiti si Francko in svojega malega črviča, ki je moral živeti ločen od njiju.

Tomaž je znal delati. Starec ga je kar občudoval, tako priden je bil.

Minili so trije meseci.

Neki dan jo je primahal k Sitniku stari boter Šimen.

Francki se je zdelo, da je oče že dokaj mehak in zdaj je naprosila strica, da bi posredoval. Vse mu je zaupala.

Sitnik ni imel nič proti Tomažu. Ampak mudilo se mu ni. Hotel je, naj hči še počaka, češ: morda se le oglasi drug ženin, ki bo boljši zanjo.

Tedaj je Šimen odkrito izpregovoril. Vrgel je starcu v obraz, da je kriva njegova trma da je Francka tako nesrečna in ločena od svojega otroka.

Zaračunal se je. Ko je to slišal Sitnik, je vzrojil:

»Potem ne bo nikoli žena tega hlapca, da veš! Oba koj danes od hiše!«

In tako sta šla Francka in Tomaž skupaj s trebuhom za kruhom.

Spet je bila dobra duša Meta vmes. Takoj je sprejela Francko k sebi. Ker je bila polnoletna, sta sklenila s Tomažem, da se poročita. On je dobil službo v tvornici v mestu.

Ko je Sitnik to slišal, je nekaj časa robantil. Ko je pa spoznal, da nič ne pomaga, je poklical Francko k sebi. Ukazal ji je, da se mora vrniti domov. Dovolil ji je tudi, da se poroči s Tomažem.

*

Še pred poroko se je vrnil iz Amerike Tomažev brat Andrej. Prinesel je s seboj precej denarja. Kupil si je v vasi prijazno hišo in se jel ozirati za nevesto.

»Bi pa tole Marjeto vzel! Delavna je, pridna in dobra, pa otroke ima rada!« mu je svetoval Tomaž.

Andreju je bila Meta všeč. Le nekaj ga je bolelo. Bližal se je božič.

Na sveti večer je vse povabil Sitnik k sebi na božičevanje. Dedcu se je zdaj kar dobro zdelo, da je bilo vse urejeno, saj se je v njegov dom spet naselil red in mir.

»Meni luč, tebi ključ!« je renčal starec, sedeč za mizo in mežikajoče zrl v jaslice. »Tako sem si mislil, pa je usoda hotela drugače. O otroku sem vedno mislil, da je Metkin. Pa kako ljubezniv je.«

»I čigav pa je?« se je vmešal Andrej.

»Mar ne veš? Menda sem ti že povedal,« je odvrnil Tomaž.

»Meni nikoli.«

»I, seveda je najin otrok.«

Starec je zamahnil z roko:

»Boste že govorili. Zdaj pustite mene, da povem do kraja. Vi mislite, da ste me samo s tem prisilili, ker sta se sama hotela poročiti! Pa je še drugih vzrokov dovolj. Zadnjič sem sam šel po naši njivi. Težko hodim, odkar me je zadela smreka. Tedaj priteče po stezi proti meni vajin paglavček, ki niti dobro govoriti ne zna. Kar smeje se mi izteza proti meni roke in vpije: Očka! Očka! To me je ganilo, sam ne vem, zakaj. Pa še nekaj. Vsi ljudje so bili prepričani, da je Tomažek Metkin otrok. Niti z mezincem ni mignila, kar molčala je. Ko sem to zvedel, me je zbodlo pri srcu. Nič si nista v sorodu, pa je tako zvesta, prijateljska duša. Največja žrtev je pač, žrtvovati za prijatelja svoje dobro ime, ki mu ga je dal Bog. In Meta ga je žrtvovala. Pa sem si mislil: kakšen si pa ti korenina stara? In ona je tvoja hči!«

»Meta, odpusti mi! Dvomil sem nad teboj,« se oglasi Andrej.

»Ne vem, kaj bi ti odgovorila. Odpuščati ti res nimam kaj. Mislil si pač kakor drugi ljudje.«

»Pa bi ne bil smel, ker te hočem za ženo. Že zdavnaj si mi všeč.«

»To so prave besede. Zdaj bomo pa kar skupaj svatovali,« se je oglasil Sitnik in spet pomežknil.

Potem je pogledal jaslice in pripomnil:

»Že nekaj let, odkar vem, da je Francka zagledana v tegalč Tomaža tomažastega, nisem imel več lepega božiča. Vedno me je nekaj bolelo pri srcu. Zdaj je pa vse dobro in prav. Glejte, da se boste radi imeli!«

Velik je pomen vrtnarstva

Kmečki človek ne pogreša naravnih krasot, ne pogreša polj, vrtov, sadovnjakov, ker je vsak dan z njimi in ni odtrgan od te sreče kakor meščan, delavec in obrtnik, kamor pride, ima park, ima vrt, ki ob vsakem novem naravnem pojavu prinese govorice vsej družini. Na vrtu je zacvetela prvič jablana, na oknu in pred hišo cvetlice, ki so bile komaj lani zasejane. Vsega tega se kmetova družina veseli.

To bogastvo domačih polj in domačega vrta pogreša mestni človek. Mestni človek išče z vso ljubeznijo svoj košček domače zemlje in dom, kjer se lahko odpočije, osvobodi in najde spet samega sebe. Vrt mora biti praktično in lepo urejen. Posebno je to važno za vrt malega človeka, ki mora v vrtu najti ne samo razvedrila, ampak tudi koristi. Ta vrt ne sme biti meščanski, kjer so s peskom posute široke poti. Vrt malega človeka mora biti danes donosen. Na njem mora mali človek pridelati toliko zelenjave, da mu je ni treba kupovati, da je bo družini v izobilju in da bo na razpolago tudi v zimskem času, ko je zelenjave najmanj in je najdražja. Namesto obilnega pridelka zelenjave še tuintam vidimo na meščanskih vrtovih čudne reči: pisane škrate, rdeče gobe, bleščave steklene lučke, torej reči,

Guy de Maupassant:

Njena pogodba

Ogenj plapola v kaminu. Na japonski mizi stojita dve čajni skodelici. Iz čajnika se kadi, ob posodici za sladkor stoji steklenica ruma.

Grof de-Sallure vrže svoj klobuk, rokavice in suknjo na stol med tem ko grofica sleče svoje plesno ogrinjalo ter si popravlja svoje lase pri ogledalu. Smehljajoč se, si popravlja ondulirane lase s svojimi lepimi prstmi, na katerih se blestijo dragoceni prstani. Grof jo gleda nekaj trenutkov. Menda ga vznemirja neka skrivna misel. Naposled pravi:

— Danes so vam mnogo dvorili?

Ona ga gleda z očmi, v katerih žari zmagoslavni plamen ter odvrne:

— Mislim, da!

Nato se vsede grof, ki se je vsedel njej nasproti, vzame pecivo.

— Toda to me osmeši...

Ona ga vpraša: — Mar hočete narediti škandal?

— Ne, samo omeniti hočem, da se je gospod Bural glede na vas nedostojno vedel. Toda... toda... mar imam pravico... da se jezim?

— Bodite iskreni! Sedaj drugače mislite, kakor ste mislili lansko leto — ko ste imeli vi ljubico, katero ste ljubili. Vas ni nič brigalo, da li mi kdo dvori. Povedala sem vam, kako me to žalosti, rekla sem, kakor ste vi danes rekli, toda bolj pametno: »Dragi moj, kompromitirali ste gospo Servyjevo, povzročate mi duševne muke in ljudje se mi bodo smejali. In kaj ste vi odgovorili? O! Vi ste mi odločno dali razumeti, da sem svobodna, ker zakon med inteligentnimi ljudmi je samo skupnost interesov, samo zveza za javnost, ni pa zakon moralna zveza. Ali je to res? Dali ste mi razumeti, da je vaša ljubica stokrat boljša od mene, in bolj dražestna ženska ko jaz. Rekli ste: — bolj ženska. Vse to je bilo rečeno, vse to sem morala slišati od človeka, ki je dobro vzgojen, vse je bilo prikrito z ljubeznivostjo, vse to je bilo rečeno z vljudnostjo — vse to moram priznati. Vse to sem popolnoma razumela.

Domenila sva se, da bova odslej sicer živela skupaj, toda popolnoma ločeno. Imava deco, ki naj bo zunanji znak skupnega življenja.

Dali ste mi razumeti, da gledate samo na javno mnenje in ako želim si lahko dobim ljubimca, seve pod pogojem, da ostane ta zveza tajna. Jako dobro ste mi govorili o lokavosti in o umetnosti žensk, kako je mogoče ohraniti dostojanstvo itd.

Vse to sem dobro razumela, popolnoma razumela. Tedaj ste vi ljubili gospo de Servyjevo in moja ljubezen, zakonska ljubezen vam ni bila po godu. Brez dvoma, spoštujem nekatere vaše sposobnosti. Od tedaj sva živela ločeno. Skupaj sva se sprehajala, vračala se skupaj, nato pa se ločila.

Sedaj, ko sta minila eden ali dva meseca, pa je videti, da ste ljubosumni. Kaj hočete s tem reči?

— Nisem ljubosumen, draga. — Toda bojim se, da bi vas videl kompromitirano. Mladi ste, živahni, ter ljubite pustolovščine.

— Oprostite, da govoriva o pustolovščinah, toda prosim, da sva glede tega enakopravna.

— Govorim kot prijatelj, kot zvesti prijatelj. Kar se vsega tega tiče, kar ste mi rekli, je to vse zelo pretirano.

— Nič ni pretirano! Vi sami ste mi povedali o svojem ljubavnem razmerju, ter mi dovolili, da delam isto, kako vi. Tega pa nisem storila...

— Oprostite...

— Pustite me govoriti. Tega nisem storila. Jaz sploh nisem imela ljubimca ter ga nimam... do sedaj. Čakam... iščem... in ne najdem. Hočem nekaj dobrega... boljšega kakor ste vi... To je prednost, ki sem vam jo izkazala, katere pa vi niste zapazili.

— Draga, vsi ti smehljaji tu niso na mestu.

— Nočem se šaliti, a pozabila nisem ničesar. Tistega dne, ko bom prenehala biti poštena, kakor sem sedaj, vi, čujte, niti slutili ne boste, da vas žena vara.

— Oh!.... kako morete vi izpregovoriti take besede?

— Take besede!... Smejali ste se kakor blažen, ko je gospa de Gersova rekla, da je gospod de Servy varan soprog, ki se tega niti ne zaveda.

— To je res bilo smešno, ko je to rekla gospa de Gersova, toda v vaših ustih... je to nedostojno.

— Čisto nič. Tako govorjenje vam ugaja, ako se tiče gospoda de Servyja, ravno isto vam pa ne ugaja, čim se vas tiče. Vse to je odvisno od tega, s kakega vidika se to gleda. Toda, nočem se držati po teh besedah, hotela sem le videti kako na vas učinkujejo.

— Name?... Zakaj?

— Ako se človek jezi, čim sliši take besede, to znači, da so mu šle do živega. Čez dva meseca se boste pa prvi smejali, ko bom govorila... o prevaranem možičku.

ki na vrt ne spadajo. — Zelenjava je za človeka zdrava in nujno potrebna, da pa je vir dohodkov, nam pričajo tržne cene.

V bližini mesta je zemljišče dragoceno. Kdor ima svoje zemljišče, bo uredil vrt za trajno pridobivanje zelenjave; oni pa, ki mora vzeti zemljo v najem, bo skušal iz zemlje dobiti čim večji dohodek. Izkušnja nas uči, da je za pridobivanje zelenjave najboljša zemlja komaj dobra. Zelenjava je nežna in okusna le tedaj, ako hitro raste in se razvija. To je mogoče doseči le na rodovitni, lahki, črni in globoki zemlji. Dobra vrtna zemlja je drobeča se temna črnica. Takšna zemlja se hitro ogreje, na površju kmalu osuši, v notranjosti pa dolgo drži potrebno vlago. Vrtne zemlje ne najdemo v prirodi, sami si jo moramo pripraviti z umnim obdelovanjem in gnojenjem. Poleg gnojenja s hlevskim gnojem in kompostom jo izboljšamo, ako vsako drugo leto, tretje leto gnojimo tudi z živim apnom. Razen tega pa moramo vrtno zemljo prekopati v jeseni, da pozimi dobro premrzne in se navzame vlage. Pač pa se težka vrtna zemlja pokvari z umetnimi gnojili, ker se še bolj zgosti in zveže. Premoker in močvirnat svet ne sodi za vrt. Takšno zemljišče je treba najprej osušiti (drenaža), nato obdelovati, gnojiti in apnati. Celo barva je važna za vrtno zemljo. Čim bolj je črna, tem bolj upija sončne žarke, tem toplejša je in ugodnejša za razvoj zelenjadi. Tudi lega je važna za vrt. Najpripravnejša je ravna lega, pri nagnjenih odteka deževnica prehitro, nalivi pa odnašajo zgornjo, obdelano vrtno zemljo. Vse kulturne rastline, posebno vrtnina, rabijo mnogo sonca in zraka. Zato bodi lega kolikor mogoče sončna in zračna. Senčne, od visokih poslopij in visokega drevja zaprte lege niso ugodne. Povrtnina rabi dovolj vode, zato je najbolj ugodna vzhodna lega.

Za našega človeka je predvsem tudi važno, kako velik je vrt. To je odvisno od delovne sile, višine najemnine, od dobave gnoja, domače porabe zelenjave in od možnosti vnovčevanja. Če vzameš nekaj zemlji — pridelek — je dolžnost, da zemlji to vrneš z gnojem, v katerem so one hranilne sestavine, ki smo jih po rastlini zemlji vzeli. Če bi ljudje poznali poedine hranilne sestavine, bi lahko že po rastlinah samih ugotovili, kaj jim manjka (rumena, rjava barva listja — pomanjkanje dušika, slabo seme — pomanjkanje fosforja itd.). Najvažnejša gnojila so naravna gnojila: hlevski, straniščnik in kompost. Gnoj mora biti zrel, to se pravi odležan, razkrojen in star več mesecev. Straniščnik je enostransko gnojilo in je poraben le jeseni ali pozimi. Če gnojimo vsako leto s straniščnikom, pokvarimo zemljo. Umetni gnoj pride pri vrtnarstvu le previdno v poštev.

NE RAZLIKUJE DVOJČKOV

Mati ima dvojčka, ki sta si tako podobna, da ju celo materino oko često ne razlikuje. Nekega večera je bila mati pri kopanju otrok, potem ko je enega že skopala, prekinjena v svojem poslu ter je skopala drugega otroka malo kesneje. Ko je mati spravila potem oba otroka v postelj, jo je vprašal eden otrokov: »Mamica, zakaj me pa danes nisi skopala?«

Čudovito je življenje čebel

Mnogokaj že vemo o čebelah in vendar imajo čebelarji in prirodoslovci neprekinjeno priliko, da še vedno iznova kaj doženejo. Zdaj je pomlad in čebelice pridno obletavajo cvetje. Čim ugotovi čebela, da ji nudi ta ali ona cvetlica zadosti medu, prileté kmalu na tisti kraj njene tovarišice iz istega ulnjaka. Kako »pové« prva nabiralka ostalim o svojem odkritju? Tudi to vprašanje razlaga moderna znanost s tako imenovanimi »pogojnimi refleksi«, katerih pomen za človeka in ostale vretenčarje je ugotovil znanstvenik Pavlov.

Nad vse težko uganko o »jeziku« in mišljenju čebele

je prvi rešil v duhu njegovih naukov nemški prirodoslovec Frisch. Posnel je s pomočjo finih aparatov doslej nepoznan »naznanilni ples« po satovju, ki ga izvaja čebela, čim odloži nabrano hrano. Kroži sempatja več sekund ali celo minuto, in ji sledi procesija ostalih delavk iste skupine. Potem zleti plesalka po novo zalogo hrane. Nekoliko minut pozneje ji sledijo tovarišice, ki po povratku izvajajo isti ples in mobilizirajo nove delavke. Če so zaloge jako bogate, se kmalu razširi ples tudi na druge skupine čebel, in število nabiralk stalno narašča. Če pa so cvetlice izčrpane ali postanejo (na primer po dežju) premalo sladke — se ples takoj konča in se prekomerno število nabiralk takoj zmanjša. Delavska borza torej avtomatično odgovarja povpraševanju.

Nove čebele zletijo na vse strani,

da poiščejo ono dišavo, ki jim jo je prinesla naznanilka. Najdejo v 3—4 kilometrskem krogu vse rastline iste vrste in popolnoma izkoristijo cvetoče lipe, ajdo in drugo — vse ob svojem času. Če pa se nastavi čebelam hrana brez vonja (na primer raztopljen sladkor), se poslužuje oznanilka pri sesanju posebne aromatične žleze, ki izloča duh po sadju, prepoji zrak in na ta način kaže pot naslednjim čebelam. Torej ima voh odločilen pomen in so v tem pogledu čebeli slični le redki, posebno občutljivi človeški nosovi. S pomočjo voha izločijo čebele samo eno določeno vrsto cvetočih rastlin in se nikoli ne zmotijo na pisanem travniku Če bi bil ta čut manj razvit, ne bi nikoli obstojale različne, strogo določene vrste medu.

Posebni poizkusi so tudi dokazali,

da nikoli ne zamenja čebela duhá različnih, z našega stališča dokaj »enakih« organskih snovi. Če je nastavil Frisch svojim čebelam odišavljeni sladkor, so čebele tudi povsod naokoli iskale isti vonj: pomenil jim je vedno navzočnost hrane. Tako so na primer oblegale nastavljeni španski bezeg, dasi ni cvetel zunaj, ker je pač imela isti okus v ulnjaku nastavljena raztopina. Vendar odloča voh samo v bližini; pri večji razdaljenosti pa je odločilen samo vid. Če je bil sirup nalit v modro stekleno posodo, so iskale nabiralke samo modre cvetke in podobno. Sicer pa je čebela popolnoma drugače dovzetna za barvo kako človeško oko. Dobro razloči predvsem rumeno barvo, (h kateri šteje tudi zeleno) ali oranžno in sinjo z vijoličasto pa malinasto vred, rdeče barve pa sploh ne vidi. Če pomislimo, da res skoraj nimamo v Evropi cvetlic prave cinobraste barve, bomo razumeli, da je ta nedostatek čebeli najmanj na poti.

Poizkusi s smislom za obliko so dokazali, da čebele dobro razločijo različne, cvetkam slične zvezde, dočim ne vidijo nobene razlike med štirikotnikom ali krogom! Vid se je torej prilagodil poklicu. Zato pa vidijo čebele ultravijolčaste žarke, ki jih ne zajame naše oko. Naposled loči okus sicer tudi kislo in slano, a predvsem temelji na sladkobi. V nasprotju s človekom nima saharin za čebelo nobenega okusa. Zato pa čebele rade srkajo jako grenko mešanico sladkorja s kininom do 0.10%, dočim ne prenese človek niti 0.08% kinina. Torej sta vid in voh glavna pripomočka medsebojnega razumevanja čebel.

Z markacijo čebel (dve piki z raznimi oljnatimi barvami omogoča do 100 kombinacij) je ugotovil drugi nemški prirodoslovec Resch, da niso utemeljeni prejšnji nazori o delitvi prebivalstva ulnjaka v različne razrede z različnim delokrogom kot nabiranje hrane, odgojitev ličink, zgradba satovja in podobno. V resnici izvršuje postopno vsaka čebela vsa ta opravila.

Čim prileze mlada čebela na svet,

se umije, dobi od starejših tovarišic kapljico medu in potem prične snažiti za jajčeca določene celice. Ob mrzlem vremenu grejejo mlade čebele zarod. Dva dneva pozneje že hrani mlada čebela z medom in cvetličnim prahom iz skupne zaloge odrasle ličinke. Šesti dan izloči sama tako imenovano »mleko« in z njim zabeli isto hrano za mlade najnežnejše ličinke. Čez dva tedna mleko usahne in čebela ima druge posle: raztovori nabiralke, polni satovje, snaži ulnjak in pomaga novorojenim tovarišicam na svet. V istem času (od 12. do 18. dreva življenja) izloča čebela vosek in torej po potrebi sodeluje pri gradnji satovja. Potem se izgubi tudi ta lastnost in popoldne, ob lepem vremenu, se poskuša čebela v letanju: leta po dve do tri minute na 1 metra okoli panja. Sčasoma se raztegnejo izleti do pol ure; v tej dobi straži čebela pri vhodu, otipava vse nabiralke pri povratku, napodi roparje in tujce ter neredko žrtvuje življenje v boju z osami in drugimi razbojniki. Naposled, na 20. dan napreduje čebela do nabiralke, razvija vse svoje prirojene možnosti in dela do smrti;

živi povprečno samo 25 do 30 dni.

Nabiranje medu in cvetličnega prahu je vedno delo posameznih ločenih oddelkov. Torej izkoristi čebela po vrsti vse postopne možnosti svojega organizma v korist skupnega dela in tu so vzroki čudovitega reda v čebelni državi, ki šteje 40 do 50 tisoč prebivalcev.

Obnavljajte naročnino!

— Danes ste slabe volje. Nikdar vas nisem videl tako slabo razpoložene.

— A, tako!... Sem se mar izpremenila na slabše. To je vaša krivda.

— No, govoriva resno! Prosim, iskreno vas prosim, da bi vi nikdar ne dovoljevali gospodu de Burelu takega nedostojnega vedenja, kakor danes.

— Že prej sem rekla, da ste ljubosumni.

— No, to ravno ne. Samo osmešen nočem biti. Ako bom še enkrat zapazil da ta gospod, govoreč z vami, gleda vaša... ramena, ali prav za prav... nedrja...

— Hotel je, da bi ga jaz dobro čula.

— Jaz... ga bom za ušesa!

— Mar ste zaljubljeni v mene?

— Mogoče je biti zaljubljen v žensko tudi manj dražestno od vas.

— Tako!? Toda jaz nisem zaljubljena v vas!

Grof vstane. Gre okrog mize. Idoč za ženinim hrbtom se ne more vzdržati in poljubi ženi tilnik. Ona se malo strese, nato ga pa strogo pogleda:

— Dosti je teh šal, — prosim vas! Živiva ločeno. Vse je končano.

— No, ne bodite hudi! Že nekaj časa opažam, kako ste dražestni.

— Toda... toda... kaj imam od tega? Mar mislite... da sem postala kaj lepša?

— Draga, dražestni ste. Kakšne roke imate, ramena, polt...

— Vse to je všeč gospodu Burelu...

— Kruti ste. Toda res je... da ne poznam nobene dame, ki bi bila tako zapeljiva kakor ste vi.

— Ker ste še »tešč«.

— Kako?

— Dejala sem: »tešč«.

— Kako to?

— Ako je človek še tešč... je lačen, in če je lačen, je stvari, ki bi jih drugače nikdar ne jedel. Sem kakor jedilo na pladnju.... katero vam prej ni bilo všeč, toda sedaj bi ga... pojedli.

— O! Margerita! Kdo vas je pa naučil tako govoriti?

— Vi, sami! Poslušajte: Potem ko ste pretrgali zvezo z gospo Servyjevo, ste imeli, kakor mi je znano, še štiri kokote, ki so bile umetnice v svoji vlogi. Nu, na kak drug način bi si mogla raztolmačiti vašo današnjo željo, kakor da ste še... »tešč«.

— Iskren bom in brezobziren, brez vljudnosti. Zopet sem zaljubljen v vas. To je resnica.

— Čakajte, čakajte ... mar hočete... da bo med nama vse, kakor prej?

— Da!

— Danes!

— O! Margerita!

— Dobro. Po vsem tem, kar je bilo? Čujte: Vam ni nič za mene in tudi meni ni nič do vas. Vaša žena sem — to je res, toda svobodna žena. Pripravljena sem bila na ponudbe od drugih, — toda vi hočete imeti prednost. — Naj bo... toda cena mora biti enaka.

— Ne razumem vas.

— Hočem vam pojasniti. Ali sem ravno tako lepa, kakor vaše ljubice? Odgovorite iskreno!

— O, tisočkrat lepša!

— Lepša od najlepših?

— Tisočkrat.

— Naj bo. Koliko ste potrošili za najlepšo v teh treh mesecih?

— Ne vem.

— Tako pravim: Koliko vas stane v teku treh mesecev najbolj dražestna med vašimi ljubicami — v gotovini, draguljih, večerih, obedih, gledališču itd. — z eno besedo: popolno vzdrževanje?

— Kako naj to vem?

— To pač morate vedeti. Čujte — najmanj pet tisoč frankov na mesec. Mar ne? Zdi se mi, da je ta vsota bolj ali manj točna.

— Da... približno tako je.

— Dobro, moj ljubi, plačajte mi takoj pet tisoč frankov in jaz bom vaša za en mesec, računajoč od današnjega večera.

— Ste zblazneli?

— A, tako mislite; lahko noč!

Grofica vstane in gre v svojo sobo. Postelja je napol odgrnjena. Val parfuma plava po zraku. Grof se približa durim.

— Kako tukaj dobro diši.

— Res?... Nič se ni izpremenilo. Vedno rabim špansko dišavo.

— Čudim se... kako prijeten vonj!

— Morda, toda prosim vas, pustite me samo, ker hočem spati.

— Margerita!

— Odidite!

Grof vstopi v sobo ter se vsede v naslonjač.

Grofica: — A! tako! No dobro, to je še slabše za vas.

Grofica začne počasi slačiti svojo plesno obleko, ter pokaže svoje gole bele roke. Potem vzdigne roke nad glavo,, da bi si počesala lase pred ogledalom. Izpod tankih čipk je bilo mogoče opaziti nekaj rožnatega tik ob robu svilenega, črnega steznika.

Krvne daritve in čarovnije na otoku Haitiju

Več mesecev sem živel med črnci na Haitiju — pripoveduje izkušen raziskovalec — preden mi je prišla na uho beseda Vodoo, ime skrivnostne verske združbe, ki ji mnogokateri podtikajo, da goji krvave samopašnosti, ki pa je v resnici verstvo, h kateremu se priznava devet desetin haitskih črncev, verstvo, ki ne pozna nič manj bogov kakor stari Grki. To verstvo je nastalo nekako pred dve sto leti, ko so Francozi zbrali iz vseh krajev Afrike na tisoče črncev, jih prepeljali na Haiti in jih vse skup skrati krstili. Z vsako skupino je prišel tudi po en čarodej. Ljudje so tedaj začeli med seboj zamenjavati bogove in verske nauke in so dodali še krščanskega Boga, čigar križ stoji na slehernem vodojskem altarju pokraj raznovrstnih kačjih simbolov.

Ker je vodojsko bogočastje prej često zahtevalo človeških žrtev in ker so bile čarovnije magov, ki so se kaj radi izdajali za vodojske svečenike, včasi nevarne življenju, so na Haitiju sprejeli zakon, s katerim je bila vodojska vera prepovedana. Prepoved seveda radi kršijo, saj je prepovedan sad najslajši. Tudi ameriška zasedba Haitija ni na tem ničesar izpremenila.

V obredni dvorani

Nekega petka popoldne je bilo, ko so tudi meni podelili posvečenje, po katerem sem tako dolgo hrepenel in brez katerega je dostop k vodojskim obredom nemogoč. Pod slamnato streho mame Celije, ki je imela funkcionirati kot svečenica, se je zbralo kakih petdeset sorodnikov in prijateljev. Da se ognejo vsakršnega nadlegovanja, so priredili plesno zabavo z divjo godbo. Šele proti večeru me je mama Celija odvedla v »Houmfort«, v svetišče, v čigar pleskanem predsobju so že bili pripravljeni kozel, dva rdeča in dva črna petelina, bel puran in dvojica golobov, vsi povezani. V sobi čudes, kjer so bile stene poslikane s kačami in človeškimi postavami, je sedela dvanajstorica ljudi na tleh pred oltarjem, prekritim z belimi čipkami. Oltar je bil obložen s svečami, simbolnimi kačami, križi, vrči z vinom, vodo in oljem, s skledami sadja in sladic, s steklenicami sirupa in prgiščem turščične moke, v katero je bilo položeno jajce.

Vedli so me na desno stran oltarja. Crn svečenik (papaloi) je ogrnil mamo Celijo v škrlatno oblačilo, na glavo pa ji je dal okras nojevih peres — znak njenega mamaloiskega dostojanstva, — nakar je svečenica cvileče in žvižgajoče zapela in se jela pred oltarjem vrteti, dokler se ni upehana zgrudila na tla. Papaloi je nato opravil vsakovrstne magične obrede in je rotil stare afriške bogove. Potlej so prinesli daritvene živali, najprej petelina, zatem purana in goloba. Vsem živalim so s turščično moko, potem pa z vinom in vodo naslikali na glavo znamenje, nakar jim je svečenica ponudila sladičnih drobtin. Šele ko je perutnina pozobala z njene roke, ji je svečenica, vihteč jo v zraku, odtrgala glavo. Nekaj golobove krvi je nakapala v posebno posodo. Naposled so privedli pred oltar kozla, ki so ga utešili s svilenimi trakovi, mazili, pohlevnimi pesmicami in prijaznimi besedami, nakar se je po vseh štirih priplazila k njemu majhna zamorska deklica, ki se je s čelom dotaknila njegove glave. Med zvoki zahvalne pesmi je svečenica izrekla čarodejne besede, s katerim sme človek darovati žival namestu sebe. Potem so kozlu pomolili zeleno vejico. Po dolgem obotavljanju jo je oskrunil, nakar mu je svečenik takoj z ostrim nožem odprl ovratno žilo, da je žival izkrvavela. Njegovo truplo so odnesli iz sobe, kri pa so prestregli v skledo, ki so jo položili na oltar.

Tedaj so mi ukazali, naj pokleknem. Mama Celija je zaplesala okoli mene, star črnec v beli košulji, ki si jo je ogrnil čez obleko, mi je pa položil roko na glavo in je glasno govoril latinske izreke iz katoliške liturgije. Potlej so mi z moko napravili na čelo simbolična znamenja, na temenu pa so me polivali z oljem, vodo in vinom. Naposled mi je svečenik napravil na čelo z daritveno krvjo vodojski križ in mi je dal trikrat piti iz sklede s krvjo. Mama Celija je vzela jajce in mi je ž njim napravila na licu znamenje križa, potem pa ga je vrgla na tla. Obred posvetitve je bil končan.

Bila je pozna noč, ko smo ostavili svetišče. Na prostem so bili postavili medtem žrtvenik, pred katerim je sedelo in pelo stare pesmi dvajset belo oblečenih žensk. K žrtveniku so vodili daritvene živali, predvsem kozle, ki so jim vtaknili med roge goreče sveče, ter jih zaklali. Vse to se je odigravalo med oglušujočim bobnanjem in divjim petjem. Te ekstatični ali obsedenski obred je trajal do jutra...

Zamorsko čaščenje mrtvih

Neki haitski učenjak, ki je študiral na pariški univerzi Sorbonni, potem pa se je dvajset let ukvarjal z narodopisjem svoje domovine, mi je dal priliko, da si pobliže ogledam tudi »čaščenje mrtvih« haitskih črncev in da proučim »črno magijo«, ki ni s pravo vodojsko vero v nikakršnih odnošajih. Vedli so me, seveda spet ponoči, v belo prepleskano sobo, v kateri je stal samo en »oltar«, navadna miza, na njej pa lobanja, kosti in lopate ter barbarsko poslikan križ, okrog katerega se je vila iz perja napravljena kača. Petrolejska svetilka, viseča na stropu, in nekaj drobnih rjavih sveč, ki so gorele pred oltarjem, so borno razsvetljevali sobo. Na tleh je klečalo ali ležalo več dvanajstin bosonogih črncev, moških in žensk, tesno drug ob drugem, in vsi so se mi videli strašno razburjeni.

Pred oltarjem z lobanjami so stale tri čudne postave, tri ženske. Srednja je bila Klasinija, prijazno zamorsko dekle, ki sem jo poznal še od prej. Čez belo košuljo je imela oblečeno moško suknjo, na glavi pa je imela cilinder. Oči je imela skrite za temnimi naočniki in v kotu ustnic ji je tičala nepriižgana smotka. V tej preobleki je predstavljala papana Neba, moško-žensko mrtvaško preročanstvo. Na levi in desni sta stali njeni »ženi«, na desni »Gouede Mazacca«, ženska v vsakdanji obleki, ki je imela v košari med listi nekega strupenega drevesa simbole rojstva, na levi pa »Gouede Ussu«, z belim pokrivalom smešno ogrnjena ženska, ki pa nikakor ni bila pijana: v akrobatski postavi je vztrajala skoraj negibno, v eni roki je imela palico, v drugi pa napol prazno steklenico žganja.

Čudna preročanstva

Ko je družba z vzdihovanjem, tožbami in javkanjem prišla že skoro v brezumje, se je dvignilo dvoje, troje črncev, ki so ležali na tleh. Iztegnili so v strašnih krčih vijoče se roke proti oltarju. Toda samo eden je izpregovoril. Imel je bolnega sina in je bil prepričan, da je njegova pokojna mati otroka začarala ter jo je prosil, naj mu prizanese. Mrtvaška tišina je nastopila po njegovih besedah. Naposled je začelo mrtvaško preročanstvo dajati glasove od sebe, ki so zveneli tako strašno kakor hropenje onih, ki težko umirajo. Preročanstvo je tako govorilo, so mi povedali z mrtveci, v jeziku smrti same. Odgovor mrtvecev pa ni prišel iz ust preročanstva, temveč — nihče mi ni vedel povedati, zakaj — iz ust ženske, ki je imela košaro s strupenimi listi. Rekla je z jasnimi besedami, v čudnem, iz francoskih drobtin skrpanem jeziku: »Obesi obleko svojega sina na drevo poleg materinega groba in zasadi šest sveč ob vznožju drevesa in tri na njen grob, potem ji bo zadoščeno!« — »Hvala, hvala, mama!« je zašepetal oče.

Prišla je še cela vrsta takih preročanskih izrekov, ki sta jih, menjaje se, za »papanom Nebom« izgovorili ženski na njegovi levi in desni. Tako je nekdo rotil pokojnico, ki je iz sovraštva osušila vodnjak, drugi starega kmeta, ki je bil na smrtni postelji pozabil otrokom povedati, kje je zakopal svoje prihranke, — neka ženska je na kolenih prosila samo tega, da ji mrtvi oče pove, ali je zadovoljen z daritvami, ki mu jih je položila v grob.

Vsak, ki pride na tako preročansko slavnost, pusti na oltarju kak dar, tako da imajo tri čarodejke in njih rodbine prav lep dohodek. Toda če si po končani svečanosti videl na smrt utrujene in izmučene ženske, se nisi mogel ubraniti vtisa, da one prav tako iskreno verujejo v to, kar počenjajo, kakor njihovi poslušalci.

One tri čarodejke morajo same skrbeti za to, da jim je oltar zmerom ozaljšan s človeškimi lobanjami in kostmi, in zato potrebujejo od časa do časa svežih trupel za svoje mračne čarovnije. Pravijo, da izkopavajo mrtvake vedno šele po polnoči, pri tem zapalijo na pokopališču sveče; zaščitnega patrona pokopališča, »Barona Samedija«, pa potolažijo z molitvami in čarodejnimi obsedami. Proti temu početju nastopijo oblastva včas, precej ostro; z vodojsko vero pa so te stvari prav toliko v zvezi, kakor razna vražarstva, ki se zdaj pa zdaj pojavijo v katoliških in protestantskih deželah, s krčanstvom.

W. S. S.

Grof hitro ostane in gre k njej.

Grofica: — Ne približujte se mi, sicer bom huda!...

On pa jo prime za roke ter jo hoče poljubiti na ustne. Tedaj se ona hitro nagne, vzame na toaletni mizi kozarec, v katerem je bila pripravljena voda za izpiranje ust, ter ga čez rame vrže grofu v obraz.

On odide ves moker, jezen mrmra:

— To je glupo!

— Morda... toda vi poznate moje pogoje: pet tisoč frankov.

— Baš to je neumnost!...

— Zakaj?...

— Kako, — zakaj? Mož da bi moral plačati, če bi hotel biti pri svoji ženi!...

— O!... kako nedostojno govorite!...

— Morda. Še enkrat ponovim, da je to glupo, da bi mož moral lastno ženo, zakonsko ženo, plačati.

— Še bolj neumno je plačevati ljubicam, ako ima človek zakonsko ženo.

— Naj bo tako, toda nočem biti osmešen.

Grofica se vsede v naslonjač. Počasi si sezuva nogavice. Njeni koleni se vidita izpod svilenega krila; njena nožica stoji na preprogi.

Grof se ji malo približa ter reče z nežnim glasom:

— Kakšne smešne ideje imate danes?

— Kakšne ideje?

— Da zahtevate od mene pet tisoč frankov.

— To je naravno. Midva sva si tuja — ali ni to res? Vi me hočete imeti. Vi se ne morete z menoj poročiti, ker sva že poročena. Toda vi me lahko kupite, morda cenejše kakor druge.... Pomisliva. Oni denar, ki ga zdaj potrošite za ženske, ostane v vašem gospodinjstvu, v vaši hiši. Za inteligentnega človeka je to bolje, bolj originalno, ako plača lastno ženo. Ljubezen izven zakona mnogo stane in to ni vsakemu všeč. S tem daste naši zakonski ljubezni, novo vrednost, okus razvratnosti in zabave... ter jo cenite kot plačano ljubezen. Ali ni res tako?

Grofica, skoraj povsem slečena vstane in odide v toaletno sobo. Še tole zapovè:

— Zdaj — odidite, ali pokličem služkinjo!

Grof stopi potrt in jezen ter jo opazuje. — Nenadoma pa ji zaluči svojo denarnico.

— Na vzemi, malopridnica, tu je šest tisoč frankov... toda veš, zakaj?

Grofica pobere denar, ga pošteje in vpraša:

— No, zakaj?

— Ne delaj se nevedne.

Ona pa gre k njemu z nalezljivim smehljajem:

— Vsak mesec pet tisoč frankov ali pa vas vrnem vašim kokotam... Ako pa boste zadovoljni... zahtevam zvišanje.

***

Muljavski:

Velikonočni kolač

Nekje na Kranjskem stoji manjša vas, Dol imenovana. A kje je ta vas pravzaprav in kako se v resnici imenuje, to pa je znano edino pisatelju, ki tega ne bo povedal nikomur.

Čeprav je vas Dol svojčas štela le malo število hiš ter je bila potisnjena v dokaj neprijazen kraj — je vendarle slovela daleč naokoli. To slavo je Dolu pridobila velika mlaka, ki se je razprostirala ravno v sredini vasi že od pamtiveka, ako smemo verjeti staremu ustnemu izročilu. In v teku let je postala mlaka skoraj svetovno znana, saj je devet fara govorilo o nji. Ni čuda po takem, da so bili Dolanje vrlo ponosni na svojo mlako sredi vasi.

Ob mlaki je dan na dan vladal živahen promet. Tam je bilo zbirališče odraslih in otrok.

Pripomniti moram, da imajo Dolanje svojo slavno mlako čez pol pregrajeno z lesenimi plankami. To pa zato, da bi se voda v mlaki ne zmešala, kajti Dolanje so rabili mlako ne le za živino, ampak tudi za drugo rabo. Nekateri zlobniki so trdili, da je voda na desni strani plank služila dolskim gospodinjam za kuho, medtem ko je na levi bilo napajališče za voličke in telličke ter so vaščanke tam prale srajčke svojih otrok. A zaradi tega se ni noben vaščan zgražal; zakaj tudi, saj je voda v mlaki vendar pregrajena s plotom in ločena!

Pri mlaki so se ob nedeljah zbirali vaški očanci na modro besedo, tam so navadno zborovale starikave vaške klepetulje in navdušeno obirale mladino. Tudi rdečelična vaška dekleta so se najrajši sestajala pri romantični mlaki sredi vasi. A v nočnih urah so pri mlaki vasovali čvrsti dolski fantje, peli zaljubljene pesmi in se pogovarjali o dekletih. Vrhu vsega je v mlaki stanoval zbor žabjih muzikantov, ki je noč za nočjo prirejal sijajne koncerte v užitek vaščanov.

Ponosno so se ozirali Dolanje na svojo znamenito mlako, z ljubeznijo so govorili o nji. Dolgo ni imela mlaka niti enega neprijatelja v vasi. Toda na neko veliko soboto je dobila neizprosno sovražnico v osebi Globinove Rozalke, ki je grdo prisegla, da je k vaški mlaki ne bo nikdar več.

Globinov oče imajo sedem odraslih hčerk. Dekleta so se že mesec dni prej prepirala, katera

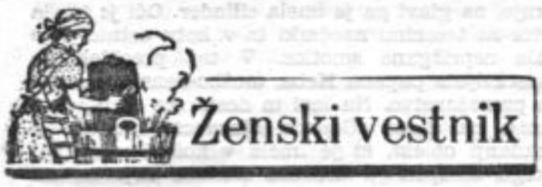

Za kuhinjo

Kunec v paradižnikovi omaki. — Sestavine: mlad kunec, žlica masti, ena seseklјana čebula, tri žlice paradižnikove mezge, timez, kadulja, žlica seseklјanega petršilja, kozarec belega vina, seseklјana kunčja jetra. — Na koščke zrezanega kunca prepražim na masti s čebulo, da lepo zarumeni. Posebej napravim omako iz paradižnika, timeza, kadulje in petršilja; zalijem s kozarcem vina in malo vode ter pridam še seseklјana jetra. To omako polijem po kuncu in dušim pokrito do mehkega.

Pretlačen fižol in krompir. Sestavine: četrt litra fižola (bel), srednje debel koren, 4 krompirji, 5 dkg ocvirkov, drobno seseklјan petršilj, poper. — Prejšnji večer namočeni fižol kuhaj četrt ure, nato vodo odlij; zalij z litrom gorke vode, dodaj osnaženi, zrezani koren in olupljeni, na kose zrezani krompir ter kuhaj do mehkega. Kuhano pretlači s četrt litra juhe. Razgrej ocvirke, dodaj žlico drobno seseklјanega petršilja, pretlačenemu dodaj ščep popra in ko malo prevre, postavi na mizo.

Korenova juha s krompirjem. Sestavine: 3 dkg masla, žlica seseklјane čebule in petršilja, trije nastrgani koreni, voda ali zelenjavna juha, štiri na kocke zrezani krompirji, drobnjak sir. — Na masti prepražim čebulo, petršilj in nastrgano korenje, zalijem z vodo ali zelenjavno juho ter pridenem na kocke zrezani krompir. Ko je kuhano, lahko zgostim z eno ali dvema žlicama prežganja, dodam drobnjak ali malo sira.

Drobni nasveti

Srebro in novo srebro. očedi s pomočjo volnene krpe z žgano magnezijo, ki jo pomoči z vodo, ali pa z milom, vodo in mehko krtačo.

Marmorate plošče umij z gorko milnico ter jih odgrni s flanelo. Slonovo kost, ki je postala rumena, obeliš, ako jo zaviješ s staro platneno krpo, ki jo nekoliko namaži s čisto, neslano mastjo. Tako pusti slonovo kost par ur, potem jo kuhaj v lugu, kateremu primešaj nekoliko špirita.

Pobarvana tla izbriši z mokro cunjo in potem še s suho. Dobro barvilo za mehka tla napraviš takole: pomaži čisto pomita in suha tla s pomočjo čopiča povsod enakomerno z vročim lanenim oljem. Dan pozneje pomaži tla iznova z mrzlim lanenim oljem in po 48 urah z rumenim lakom.

Povoščena tla izmij z gorkim lugom. Voščilo, s katerim namažeš potem popolnoma suha tla, dobiš v prodajalni. Pripraviš ga tudi lahko sama takole: Raztopi 55—70 gramov rumenega voska, katetemu prilivaj počasi četrt litra terpentinovega olja. Tekočina ne sme biti pregosta. Lahko ji primešaš še malo bencina, če ga imaš. A ne pripravljaj tega na odprtem ognju! Še mlačno tekočino namaži s platneno krpo na čista tla podolgem. Suha skrtači s krtačo. — Še bolje pa je za mehka tla tako imenovano brezbarvno mazilo iz luga, voska in redkega lepa (lima).

Mož želi doma imeti mir

Vse, kar je človeku novo, je zanj tudi lepo. Pa ne samo to, tudi privlačno je in prav posebno mikavno. In zato se tudi vsega novega oprijemljemo s prav svojevrstnim veseljem. Tako se vneto oprimemo svojih novih prijateljev in tudi svoje nove zaposlitve. Isto je z novimi čevlji in z novo obleko, ki napravi (vsaj po našem prepričanju!) iz nas docela novega in več vrednega človeka. Enako je tudi z novo zaveso in z novim predpostelјnikom, ki vse naše stanovanje tako prijetno spremeni. In tako bi lahko naštevali brez konca in kraja.

Prečvsem pa je tako tudi s tistim velikim dogodkom,

ko se združi dvoje ljudi v skupno zakonsko življenje.

Docela odveč bi bilo, da bi še posebno poudarjali, da je to najpomembnejše, najopojnejše in tudi najrazburljivejše, da je to višek vsega, kar nam je kdajkoli bilo novo. Kakor čudežna bajka nam je to življenje, ki se docela novo razprostira pred nami. Nov je obroček na našem prstu, nova je obleka, novo je perilo in nov je naš dom, v katerem je vse skrbno in vestno pripravljeno za to naše novo življenje. Mar je potem čudno, da nam v teh dneh celo sonce lepše sije, da nam niti mraz niti sivi zimski oblaki ne morejo skaliti blaženega razpoloženja?

Z novimi stvarmi pa se ni šaliti, treba je z njimi ravnati skrajno oprezno in previdno. Kakor se sprijaznimo z dejstvom, da naše nove zavese ne bodo ostale večno nove in lepe, ampak da bodo le prekmalu obledele in se raztrgale, da bo naš lepi, novi predpostelјnik kaj kmalu oguljen in neznaten, da bo odletela ročka zdaj vrčku, zdaj skodelici, tako bi se morala sleherna mlada žena sprijazniti tudi z dejstvom, da tudi v njenem zakonu ne bo večno vse tako lepo, svetlo in prijazno, kakor je bilo prvi dan in prve tedne.

V romanih, na odru in na platnu, tam se pač lahko razvijajo in končujejo zakoni zadovoljivo in osrečujoče. Zakaj tudi ne? Saj nam tam prikazujejo navadno le začetek, ki je tudi v življenju lep, in le v najredkejših primerih tudi življenja vsakdanjost.

V življenju, v resničnem življenju pa je čisto drugače!

Mož ima svoj poklic, ki ga vsega zaposluje, ki ga veseli in zadovoljuje ali pa tudi ne, ki ga vsekakor vedno utruja. Tudi žena ima svoje opravilo. Ima svoje gospodinjstvo, otroke in tisoč drobnih malenkosti, »delo, ki ni nikdar končano«, kakor tolikokrat in tako opravičeno toži. Opravičeno in tudi ne. Kajti njeno delo je docela drugačno kakor moževo. Kadar ji je do tega, se lahko vsaj malo oddahne; lahko stopi pred hišo ali se skloni skozi okno in tudi lahko s tem ali onim malo pokramlja. In kar je najvažnejše: odgovornosti nima. Tiste odgovornosti, ki obtežuje moža vse njegovo življenje, ki je z vsakim letom, z vsakim otrokom večja in težja in ki mu je odvzeta šele tedaj, ko za zmeraj zapre oči. Ženi nihče ne zameri, če odgovornost, ki ji ni kos, prevali na močnejša ramena. Možu pa bi kaj takega nihče ne odpustil.

Ali ni morda prav v tem vzrok, da prihaja mož zvečer utrujen domov in si ne želi ničesar drugega, kakor samo miru?

Zakaj so tako redke žene, ki bi na to mislile, namesto da navale nanj z vsemi svojimi malenkostnimi nevšečnostmi, ko je šele komaj prestopil domači prag?

Mar zato, ker so bile same in si zato žele dati duška svojim občutkom, češ: on je bil zunaj, videl je to in ono, govoril je s tem in onim, medtem ko sem bila jaz sama vklenjena med stene svojega ozkega doma.

Tako razumljivo je to. In vendar...

On je prišel domov in si želi samo miru!

Morda vidi v tem trenutku le to, kar ni narejeno in kar ni v redu, in tedaj vzkipi iz njega vse, kar se je bilo med dnevom v njem nabralo. In to naj bi žena kar tako molče prenesla in pretrpela? Kje je vendar tisto moževo razumevanje, kje njegova nežna zaskrbljenost, njegovo občudovanje, njegova obzirnost, s katero jo je obdajal v prvih dneh in tednih njunega zakona? Nešteto žena si zastavlja to vprašanje iz dneva v dan. Toda odgovora nanj ne morejo najti.

Vedno globlje se pogrezajo v svoje razočaranje. Namesto da bi bile pametne in strpljive, ponavljajo venomer svoj večni: Kaj imaš? Kaj ti je? Si mar bolan? Samo dobro mišljena vprašanja, da, toda pravilno to ravnanje ni.

In kaj naj torej žena tedaj stori?

Nič drugega, kakor samo čakati. Z raznimi malekostmi naj skuša moža opozoriti nase in na to, da je mislila in skrbela zanj. Kuha naj jedi, ki jih on rad jé, pripravi naj mu njegov časopis, da mu ga ne bo treba šele zahtevati ali celo iskati. Naj ga ne sili na sprehod, kadar bi bil rajši doma, in naj ne bo užaljena, če gre kdaj sam z doma.

In on? Je mar pravično to, da se terja uvidevnost, prilagodljivost in strpljivost vedno samo od nje, od žene?

Samo od žene? Kaj in koliko pa me vemo o tem, kaj vse stori »on« za nas, čemu vsemu se odreka nam na ljubo in otrokom v korist! Kaj vemo me o njegovih sanjah in prostosti in o življenskih podvigih, ki jih je sanjal, še preden smo stopile v njegovo življenje? Kako naj vemo me, ali mu zakon res nikoli ne pomeni niti utesnitve niti omejitve?

In končno ne smemo pozabiti tudi tega, da je nam ženam dana dobrina, ki je le redkokdaj dana tudi možu, in to je zmožnost, da se prilagodimo in potrpimo.

Potrpeti, prilagoditi se moževemu razpoloženju in moževi volji, to je tista čudežna pot, ki nas privede v zlato carstvo miru, zadovoljstva in sreče.

Težka pot je to sicer. Toda pregovor pravi, da je zakon kakor lepa, dragocena umetnina. In kdo izmed nas ne ve, da so nam najlepše, najplemenitejše in najdragocenejše umetnine podarili ravno tisti umetniki, ki so hodili najbolj trnjevo pot?

---

bo nesla blagoslovit velikonočni kolač. Zlasti na veliko soboto, ko so Globinova mati začeli polniti lepo pisani jerbas z raznimi velikonočnimi dobrinami, — je zavladal med hčerkami velik hrup in vrišč. Vsaka je hotela nesti jerbas. Moral je priti oče in poseči vmes, da je napravil mir in potolažil deklice. S strogo besedo je oča Globin odločil, naj nese žegen Rozalka, ker je najstarejša med hčerkami. Očetovemu ukazu se hčerke niso drznile ugovarjati. Umaknile so se z bojišča ter z zavidljivim očesom opazovale sestro Rozalko, ki si je nadevala praznično obleko.

Slednjič je bila Globinova Rozalka gotova z oblačenjem in pripravljena. Ponosno je stopala po hiši, se vrtela pred zrcalom, da vidi, ali ni njeno krilce vendarle nekoliko prekratko. Ko pa se je prepričala, da ni nič pomanjkljivega na nji, je zapela tisto ki pravi: »Kaj boš, kaj boš za menoj hodil!...« Joj, da bi Rozalka tedaj slutila, kako nesrečno se bo končal ta dan za njo, bi se gotovo ne veselila tako zelo.

Ko se je v stolpu vaške cerkvice oglasil zvon, si je Globinova Rozalka ročno posadila na glavo svoj veliki, res lepo pisani jerbas, pokrit z belim prtom. Ponosno je stopila čez hišni prag in skrivaj poškilila okoli sebe, ali jo kdo vidi. Videle so jo deklice, ki so stopale za njo, previdno noseč vsaka svoj jerbas. Videle so jo vaške mamke, ki so skozi okna zrle za svojimi hčerkami, videli pa so jo tudi fantje, ki so kakor druga leta stali tam pri mlaki ter presojali mimo gredoča dekleta, kajti pot do cerkve je vodila tik mimo mlake. Rozalki ni ostalo skrito, da jo fantje občudujejo. Bila je v resnici prikupljiva deklica, le žal, da se je svoje lepote preveč zavedala. In to je bilo usodepolno zanjo. Ne da bi pogledala na desno ali levo, je stopala mimo mlake, z visoko dvignjeno glavo, levico vprto v bok, z desnico pa je držala jerbas. Še nekaj korakov in imela bi mlako za seboj, a tedaj se ji je pripetila tista usodepolna nezgoda.

Spodrsnila ji je noga na opolzkem potu. Deklica je omahnila in jerbas ji je zdrsnil z glave na tla, kjer je raztresel svojo dragoceno vsebino. Plečé je odletelo v kolovoz, pirhi so se pogreznili v mehko blato, a ogromni kolač se je strkljal naravnost v mlako ter začel junaško plavati proti sredini.

Naglo se je skoraj vsa vas zbrala okoli Globinove Rozalke, ki je raztresene stvari pobirala nazaj v jerbas. Bilo jo je sram, da bi se bila najrajši vdrla v zemljo. Komaj je zadrževala jok.

Dekleta so si skrivaj namigovale in se škodoželjno hihitale. Fantje pa so zagnali velik haló se oborožili s preklјami in začeli loviti ubegli kolač, ki je spokojno plaval po mlaki sem in tja. Po daljšem trudu so ga vendarle privlekli k bregu in ga vsega napojenega z vodo izročili Rozalki.

Dogodek je zbudil v vasi mnogo smeha in zabavljanja. Globinova dekleta se skoraj niso upala prikazati iz hiše, kajti vaški navihanci so jih ob vsaki priliki izpraševali, ali jim je kaj dobro teknil v mlaki blagoslovljeni kolač.

ŽENSKE ŠTUDIJE

— Kaj misliš, prijatelj, ali kaže dekletom študirati?

— Po mojem mnenju ne. Moja hči se je omožila šele po treh letih študiranja, hči mojega soseda je pa dosegla isti cilj letos na počitnicah v enem mesecu.

Mara Tavčarjeva:

Vdovec premišljuje

Janez Trobentač se je vračal od pogreba žene Lucije in premišljeval o svojem zakonu z ljubosumno polovico in o svoji bodočnosti.

»Žaloval ne bom dolgo,« je pomislil, »od groba do doma bo dovolj, zato bom počasi hodil. Lucija mi ne bo zamerila, jaz pa se bom pomiril od vsega, kar sem zadnje čase prestal ob njeni dolgotrajni bolezni. Počivaj mirno, uboga moja žena in ne hodi nazaj, saj veš, da sem plašljivec!...«

Premišljeval je, kako si bo uredil gospodinjstvo, da bo red pri hiši. Zamislil se je v Lucijine ljubosumne izbruhe, kadar je prišel dobre volje domov.

»Kje si hodil, kje si bil,
kje si čevelјčke rosil? —«

ga je »ljubeznivo« sprejela in mu prednašala vse cekinasto vino v litrskih plamenicah, vse Ančke in Micke, s katerimi zapravlja denar in čas, njo pa zanemarja podnevi in ponoči. Beseda je dala besedo in končno je priletelo na Janeza to, kar je bilo ženi za lučaj najbližje pri roki.

»Nikdar ji ne bom odpustil, da je razbila krožnik na moji glavi,« si je pritrdil in pokimal z glavo. Ob tej misli je postal in v tem je padla opeka pred njega.

»No, no, Lucija, vsaj iz večnosti mi daj mir! Zdajle pa nisi zadela ljuba žena. Vidiš, kakšna si? Nepoboljšljiva in prav zato ti bom na vsej črti še nadalje kljuboval. Lucija, še bo oštarija moja prijateljica in povem ti — oženil se bom!

Ko je prišel domov, mu je bilo vse prazno in zdelo se mu je, da je okrog njega mrtvaški vonj.

PO SVETU

× **Kdo je kriv bombardiranja mest?** Zdaj, ko je letalska vojna na višku — piše agencija »La Corrispondenza« — naj nekoliko pojasnimo, kdo si je zamislil ta divjaški način vojskovanja. Omenjena agencija ponatiskuje o tem nekaj mnenj, ki so jih izrazile vplivne angleške osebnosti. Znani angleški politični pisec E. G. Welles je napisal v ameriškem periodičnem listu »Liberty« dne 26. januarja 1940 tole: »Mnogo je dobrosrčnih ljudi, ki ne želijo bombardiranja Berlina in nočejo, da bi nemško civilno prebivalstvo občutilo letalske napade. Jaz pa sem prepričan, da so hude bombardiranja, razdiranje mest in temu podobne stvari zdrava in poniževalna skušnja zanje. Angleški politik, član narodnega predstavništva in minister Duff Cooper je 26. aprila 1940 napisal v listu »Daily Mail« naslednje besede: »Če bi pri letalskem napadu na kak vojaški cilj morali izgubiti življenje tudi civilisti, bi bila to same po sebi sicer žalostna stvar, a tega ni nihče kriv.« Britanski letalski maršal Joubert pa se je 26. oktobra istega leta takole izrazil: »Naveličali smo se metati bombe na vojaške cilje.« Vikar neke anglikanske župnije, Cottam, je v »Daily Mailu«, dne 31. oktobra 1940 zapisal: »Rečem vam: Porušite kölnsko katedralo, bombardirajte cerkev sv. Petra v Rimu, nornarica naj obstreljuje Genovo in pobije moške, ženske in otroke ter razdere marmornate palače.« Angleški letalski minister Sinclair je dne 18. novembra lani izjavil: »Civilno prebivalstvo mora kruto občutiti posledice bombardiranj. Spričo tega celotni rezultat povsem opravičuje politiko bombardiranja, ki smo jo doslej izvajali.«

× **Preseljevanje Nemcev med sedanjo vojno.** Nedavno so bili v Berlinu prvikrat objavljeni podatki o množičnem preseljevanju Nemcev iz raznih evropskih pokrajin v Nemčijo. Do konca decembra preteklega leta je preseljevanje zajelo v celoti 806.000 Nemcev, ki so bivali v raznih pokrajinah, delih tujih držav. Največ jih je odšlo iz Južne Tirolske, in sicer 238.000. Sledi Besarabija z Bukovino, od koder se je v Nemčijo preselilo 137.000 ljudi, nato Volinija, Galicija in okrožje Marev s 135.000 preseljenci, potem Bosna z okrog 20.000, Srbija z 2000, iz okolice Leningrada 5000 in končno manjše skupine iz Slovaške in Bolgarije. Vse te preseljence so nemške oblasti naselile v pokrajino Warthe, v Zahodno Prusijo in Zgornjo Šlezijo, torej na ozemlja, ki so bila poprej del poljske države. Ostala naselitvena področja so Koroška in Spodnja Štajerska, kamor so se naselili predvsem Tirolci in Nemci iz Bukovine, Besarabije in Dobrudže, Južne Tirolce so poslali deloma tudi v Luksemburg in Belgijo. Tudi Češko in Moravsko so proglasili za naselitveno področje. Lansko leto so uredili novo naselitveno ozemlje okrog Lublina v generalni guberniji. Tjakaj prihajajo predvsem preseljenci iz Sovjetske zveze, iz Rumunije, Bolgarije, Srbije, Hrvatske in Besarabije, kakor tudi Nemci iz baltiških držav.

× **Črna borza na debelo gospodari v Združenih državah.** Nemški listi pravijo, da v Združenih državah gangsterska organizacija gospodari na črni borzi s tatvinami in tihotapstvom. Sedaj zmanjka s tržišča maslo, sedaj zopet premog, in sicer tako premeteno in popolno, da je celo britansko veleposlaništvo pozimi ostalo brez potrebnega premoga in se je moralo zateči na črno borzo, da je dobilo potrebne količine. Gangsterji ne le da napadajo ladje, ki so zasidrane na East Riverju, da bi pokradli ter odpeljali bencin in petrolej, temveč napadajo tudi vlake, ki prevažajo živež in gorivo. Neredko se zgodi, da sredi vožnje skrivnostno izgine več kakor polovica vagonov. Gangsterji od dne do dne izboljšujejo svoje naprave. Imajo že lastno črno mornarico, ki čuva gorivo in drugo blago iz zahodne Indije. Nič preveč si ne jemljejo k srcu vladnih groženj in policijskih ukrepov, ker dobro vedo, da imajo za seboj mnogo članov poslanske zbornice in številne industrijce.

× **Spomenik raci, ki je rešila 40 ljudi smrti.** Med najzanimivejšimi dogodki, ki so se odigrali za časa zadnjega potresa v Turčiji, zavzema nadvse častno mesto tisti, ki je bila vanj zapletena neka navadna raca. Gre za raco, ki so ji v turški vasi Seksis Kašiz sklenili postaviti spomenik, ko bodo povsem obnavljali to vas, ki jo je bil potres do tal razdejal. Ta raca, ki naj se jo spominjajo tudi poznejši rodovi, je vnaprej slutila nesrečo, ki je s tistim potresom zadela omenjeno vas. V noči pred strahotnim potresom je bila sila nemirna in je neprenehoma gagala, tako da so se vsi ljudje, ki so stanovali v bližini, morali prebuditi. Spričo tega neutolažljivega gosjega gaganja so bili mnogi prepričani, da se bo najbrž res zgodila kakšna hujša nesreča in so zato kar v samih srajcah prihiteli iz hiš. In res so imeli prav. Že čez nekaj minut se je zemlja strahovito zazibala in hiše so začele leteti na kup, kakor bi bile iz papirja. Štirideset vaščanov, ki so se ravnali po gosjem opominu, se je prav zaradi tega rešilo; drugi, ki se niso hoteli zmeniti za obupne račje klice pa so našli smrt pod razvalinami. V splošni zmešnjavi, ki je nastala v vasi takoj po prvih potresnih sunkih, so ljudje sicer nehote pozabili na tisto raco, ki jih je rešila, sama pa poginila pod razvalinami domačih hiše, a zdaj pravijo ljudje iz Seksis Kašiza, da ne bi bilo prav, če se ne bi vsaj v bodoče na kak primeren način oddolžili tej rešiteljici štirideset ih življenj. Zato so sklenili, da bodo, potem ko bo vsa vas spet obnovljena, tisti raci na čast postavili vsaj skromen marmornat spomenik.

× **Govorica se res širi ko blisk.** Računarji, ki jim moramo verjeti, so to natančno dokazali. Če nočete verjeti, oglejte si njihov neovrgljiv dokaz: O polnoči se je nekje zgodil zločin, recimo umor. Zločin je videla le ena oseba, ki v prvi četrt ure dogodek sporoči dvema drugima osebama. Vsak od teh dveh pripoveduje novico dvema novima osebama v naslednji četrt ure, in obe novi osebi širita govorico spet dvema drugima osebama v naslednji čert ure. Človek ne bi nikdar verjel, da bi lahko na ta način prišla govorica v zelo kratkem času na uho vsemu človeštvu. Vsi ljudje na zemlji namreč bi že ob 8. zjutraj istega dne lahko vedeli o zločinu! Če preračunaš, boš dognal, da je govorica v sedem in pol uri obiskala 2000 milijonov ljudi, torej nekako toliko, kolikor je zemljanov na svetu. Pri širjenju govorice pa bi imela najvažnejšo vlogo zadnja četrt ure, torej od 7.15 do 7.30, kajti ravno ob 7.15 bi govorico zvedelo šele 1000 milijonov ljudi, to je polovica človeštva.

× **15 m dolg in 70 stotov težak kit.** V italijanskih listih beremo naslednje zanimivo poročilo o izredni sreči, ki sta jo imela te dni dva italijanska ribiča, ko sta ujela izredno težkega kita. Poročilo prinašajo listi iz Benetk in se glasi: Šele zdaj smo mogli zvedeti podrobnosti, kako so pred nekaj dnevi ujeli na morju v bližini Riminija ogromnega kita. Junak tega izrednega dogodka je bil beneški mornar Giuseppe Bignardi, star komaj 21 let. Ker je v S. Giulianu na dopustu, se je 4. aprila podal navsezgodaj zjutraj skupaj s svojim očetom ribarit z majhno ribiško ladjo ven na morje. Ko sta bila nekako 400 metrov proč od obale, sta se Bignardi in njegov oče na lepem znašla pred velikanskim kitom, ki je bil 15 m dolg, njegov rep pa je bil kakšne štiri metre širok. Nista se ustrašila te čudne prikazni in nista zbežala, pač pa sta takoj začela misliti, kako bi ogromno žival ujela. Odločila sta je za način, ki bi bil lahko usoden za oba. Bignardi je namreč brž pograbil vrv, naredil zanjko, skočil tebi nič meni nič kitu na rep, vrgel zanjko okrog njega ter vrv zadrgnil, pri čemer mu je tudi oče moral pomagati. Kit je zaslutil nevarnost in se začel besno otepati svojih nadlegovalcev. Medtem je nekdo pripeljal še nekaj vrvi, od brega pa so že odrinile še druge ribiške ladje in odhitele pogumnima ribičema na pomoč. Z združenimi močmi se je slednjič le posrečilo ujeti kita in ga pripeljati do obale. A tudi na suho ga niso mogli potegniti kar tako naglo, zakaj kit je bil ogromen. Ribičem so morali pomagati še drugi, ki se jih je medtem že dokaj nabralo na bregu. Kit pa je bil tedaj še vedno živ. Da so ga ubili so se morali poslužiti strojnice.

Nadaljevanje z 2. strani

* **Iz begunjske fare** je doslej padlo 10 fantov, ki so jih ustrelili partizani. Deseta žrtev je bil 21-letni kmečki sin-edinec Franc Debevec iz Kožljeka. Zadela ga je krogla iz zasede.

* Zaplenjena je bila vsa premična in nepremična imovina komunističnih upornikov: Jožeta Gruma iz Dolnje Brezovice, Antona Petriča iz Kamnika pri Preserju, Josipa Rodeta iz Preserja in zdravnika dr. Andreja Jenka iz Vevč.

* **Dve smrtni nesreči.** Na postaji v Zalogu je skočila 14-letna Lenka Šetina, doma iz Gornjega Kašlja, iz vagona, ko se je vlak še premikal. Padla je pod kolesa, ki so ji odrezala obe nogi. Sirota je izkrvavela v ljubljanski bolnišnici. — 23-letna Francka Zajčeva se je pa peljala na tovornem avtomobilu iz Vevč v Zadvor. Avto je vozil skozi železniški podvoz v Zeleni jami, ki je precej nizek. Francka je pozabila skloniti glavo ter je zadela ob rob zidu. Sunek je bil silen, da se je dekle nezavestno zgrudilo. Tudi ta sirota je izdihnila v ljubljanski bolnišnici.

»Bi šel k sosedu spat?« se je vprašal in si takoj odgovoril: »Ne!«

Legel je in naprej premišljeval:

»Vdovec je za devet fantov. Sam ne bom, saj sem v najboljših letih. Samota kvari človeka, kadar je je preveč; a tudi družba z ženo ni prijetna vse od časa, ko mož opazi lastnosti na njej, o katerih prej še sanjal ni. Sam ne bom. Sicer se pa mož žene hitro privadi, — pa tudi hitro naveliča. Kako je že rekel Gospod v raju? Človeku ni dobro samemu biti!.. Lucija počiva v grobu, jaz pa da bi njej na ljubo sameval? Ne boš! Redko so sejani vdovci, ki ohranijo zvest spomin na ženo. Orfejev je v teh časih zelo malo, ker je preveč cvetočega ženstva, ki mika in vabi. Z Lucijo sem slabo naletel. Res, dobra gospodinja je bila, skrbna in zvesta, toda njena ljubosumnost me je odbijala. Lucija ne more od mene zahtevati, da bi živel njenemu spominu. Kaj, če bi se nagnil na svojo mladostno ljubezen, ki mi je do danes zlata obnova vseh dni, ko sva bila drug drugemu vse na svetu?

»Al' še misli name, al' je pozabila?«

Poročni prstan sem njej obetal, a Lucijo sem peljal pred oltar. Zdi se mi, da mi tega ni odpustila, moja mladostna ljubezen, kakor jaz ne morem odpustiti Luciji razbitih stvari, ki jih je metala name in okrog mene. Oženil se bom, toda kam naj se ozrem?!«

Janez pomislil:

»Če vzameš 'no staro
cel svet b' se smejal,
pri mladi pa vedno
bi drug vasoval.«

»Moja soseda Grehkova Polona je cvet vseh deklet. Je precej lahkomiselna, ampak deklica — rožica. Malo premlada je za mene vdovca, toda moj grunt, ki sega iz doline do vseh vrhov hribovja, bi jo utegnil premamiti. Sicer vem, da je že mnogim odprla kamrico in zapela:

Z levico bom odpirala,
z desnico pa objemala,

in vem, da so ji fantje peli pod oknom:

Hišo je ribala
fantom je migala,
hišo pometala,
fantom obetala,
polko plesála
obete dajála,
vince točila
ljubezen delila,
za mizo je drémala
fante objemala. —

Pa nič zato! Grehkova Polonca je mlado deklé. Mladost je norost, čez jarek skače, kjer je most.

Oj, ti Polon, Polončica,
zdaj vdovcu boš ženičica.

In mislim, da bo tako prav. Vse njene dosedanje fante bom lepo pozabil, jaz, vdovec, pa jo bom zasnubil«...

*

Zaspal je spanje pravičnega. Zjutraj mu je bilo žal, da so sedmino njegovi prijatelji sami sedmarili. Oblekel je pražnjo obleko in šel k Poloni.

»Vidiš, zdaj sem sam,« je rekel, ko ji je stisnil roko. »Težko mi je za rajno Lucijo in žalosten sem. Kaj praviš ti, deklica, ali bi ti delila mojo žalost?«

»Seveda in prav rada. Janez, pomisli, da sem sama na svetu, kakor ti. Deljena žalost se razpolovi na dva dela, kadar sočutno srce čuti z osebo, ki je v žalosti prizadeta. S Teboj sočustvujem in vem, kako hudo je, ko si izgubil ljubljeno ženko.«

»Polončica, ali bi hotela biti moja druga žena?«

»Iz srca rada, če je tvoje srce zame.«

Zmenila sta se in se vzela.

*

Janez pa je odpiral oči, ko je zvedel, da ga je vzela Polona le zaradi bogastva, ne iz ljubezni.

Ni metala krožnikov vanj, a besede so tembolj prizadevale priletnega moža:

»Slivec, zgubano lice, tresoče roké, ohlapljeni udje, adijo, Janez! Mene je le vabilo tvoje premoženje, zdaj ga imam, ti pa si poišči takšno ženščino, ki ti bo primerna!

Janezu je zavrelo po žilah in ljubosumnost je bila njegova zvesta družica.

»Oj, ti Polon-, Polončica
moja mladá ženičica...
jaz pa star, nadložen vdovec
dišal je tebi le moj novec.«

Prepiri so bili na dnevnem redu in sta si vpadala v besedilo ljudskih pesmi. Janez je začel, ona je nadaljevala, da je bila njuna pesem nad vse zanimiva in prijetna:

»Sem se oženil, se kesam...«
»Ujela sem se, ujela sem se...«
»Za ta preljubi vdovski stan...«
»Na te zakonske limanice...«
»Se jočem noč in dan...«

Čuden dvospev, kaj? Toda bodimo kar tiho in prepustimo zadevo prizadetima. Ta zgodba naj bo vdovcem za postno premišljevanje.

Še o pridelovanju buč

Če bi propagirali pridelovanje buč samo za krmilne svrhe, ne bi bilo potrebno dajati posebnih navodil, kajti naš kmet buče pozna, toda naš namen je pridelovati čim več takih buč, ki bodo dajale čim večji pridelek semena, sposobnega za predelavo v jedilno olje. Da pridelamo tako seme, moramo pa le paziti na nekatere okoliščine, ki bi jih sicer lahko tudi bolj ali manj zanemarili.

Bučno seme za izdelavo olja mora biti **popolnoma zrelo, suho in zdravo,** torej za to svrho ni uporabno piškavo, nedozorelo, plesnivo ali kako drugače pokvarjeno seme. Da dobimo zrelo, zdravo seme, čim bolj bogato na olju in da je pridelek čim večji, se pri pridelovanju ravnajmo po sledečih navodilih:

Buče sadimo proti sredi maja ali pa v drugi polovici maja, če je vreme morda hladnejše, kajti ta rastlina rabi toploto. Zemlja naj bo srednje težka, globoka, humozna, rahla, zadostno založena s hranilnimi snovmi in dovolj vlažna. Najboljši uspeh bomo dosegli z gnojenjem **s hlevskim gnojem,** ki pospešuje zgodnje cvetenje in rodovitnost rastlin. Gnojiti je treba dobro in od umetnih gnojil dodati predvsem fosfatnih gnojil (superfosfata, kostne moke) in sicer 200—300 kg na hektar. **Fosforjeva kislina namreč poveča rodovitnost buč in težo pridelka v plodu in semenu.** Preobilica kalija ali dušika povzroči pozno cvetenje in počasno zorenje plodov ter ima za posledico majhno količino olja v peškah, zato bomo kalijeva in dušikova umetna gnojila dodajali le v prav majhnih količinah.

Kadar zasadimo njivo s samimi bučami (to imenujemo »čisto kulturo«), sadimo v enakih razdaljah vzdolž in počez in sicer navadne buče s plazilkami na približno 2 m, buče brez plazilk pa na 1 m. V jamice položimo 4—8 semen, ki jih zagrebemo s 4—6 cm debelo plastjo prsti. Ko rastlinice nekoliko odrastejo, pustimo na vsakem mestu brez ozira na sorto po 4 najlepše rastline, ostale pa odstranimo.

Buče so za veter zelo občutljive, zato bo v vetrovnih, pa tudi v suhih legah priporočljivo saditi jih kot vmesni sadež, n. pr. med koruzo, ki jih zaščiti pred vetrom. Tudi pri sajenju med koruzo ali kakim drugim sadežem se oziramo na gori navedene razdalje.

Pridelek buč lahko zelo dvignemo, če jim gnojimo neposredno pri sajenju s hlevskim gnojem v jame. Te jame napravimo 20—30 cm globoke, vržemo nato vanje malo lopato gnoja, ga z nogo potlačimo in pokrijemo z zemljo, nato pa posadimo 4—8 semen in jih pokrijemo s prstjo, kakor smo že opisali. To gnojenje je potrebno posebno, če smo v jeseni malo gnojili. Kadar nimamo gnoja uporabimo dobro preperel kompost.

Seme damo dva dni v zaboj med vlažno žaganje in ga postavimo na topel prostor, ali pa ga pred saditvijo namakamo 24 ur v mlačni vodi. Tako navlaženo seme vzkali ob primerno toplem vremenu čez 10 dni.

Po sajenju ne dodajajmo gnojnice!

Po izvršenem opisanem razredčenju rastlin skrbimo potem z okopavanjem in osipanjem, da njiva ni plevelnata, vendar po Petrovem, t. j. po 29. junju ne premikajmo in ne prestavljajmo več bučnih rastlin, ker jim to škoduje! — **Na vsaki rastlini pustimo po dve do tri buče, ker sicer prekasno zorijo.**

Buče so zrele, ko se večina listja posuši in sadež votlo doni, ko nanj potrkamo. Buče kot vmesni sadež pustimo še kakih 10 dni po spravilu glavnega sadeža na njivi, da dobro dozorijo.

Za pridobivanje semena za izdelavo olja izberemo samo lepe, zdrave plodove, ki jih pustimo pozoriti na soncu pod napušči gospodarskih poslopij, kjer jih v slučaju morebitnih hudih slan čez noč primerno pokrijemo.

Preden buče porabimo, iztrebimo seme, ki ga lepo očistimo in posušimo na soncu ali pod kozolci, na krušnih pečeh ali v sadnih sušilnicah. Izogibajmo se pri tem samo hudi vročini! Posušeno in dobro prevejano seme shranimo na suhem, zračnem prostoru in pazimo, da ne splesni. Luščiti ga ni treba, ker so za to stroji.

Prav posebno je treba paziti na odbiro semenskega semena. V to svrho izberemo nekaj najlepših buč, ki jih pustimo popolnoma dozoret in jih odtrgamo neposredno pred gnitjem. Seme potem iztrebimo, očistimo in posušimo. Še prav posebno pa se pri tem semenu pazimo velike vročine, kajti sicer bo izgubilo na kaljivosti!

(Seme in navodila za pridelovanje lahko dobite pri tovarni olja Hrovat & Komp., Ljubljana, Bleiweisova c. 1-a/III.)

SMEŠNICE

SOSEDOVA KRAVA

Mica: »Jaka, sosedova krava je zašla v naš vrt!«

Jaka: »Zapri vrata, Mica! Hitro jo pomolzi, potem jo pa izženi!«

NE VE, KDO JE OČE

Mlada damica se sprehaja po ulici s svojo lepo hčerkico. Sreča jo stara ženkica, ki se vsa začudena ustavi: »Slišite, kako lep je ta otrok! Kdo pa je njegov oče?«

»Damica: »Jutri bo obravnava o tem...«

ELEMENTI

Učitelj: »Koliko je elementov, Matijče?«

Matijče: »Kva? Sto jih je.«

Učitelj: »Zakaj sto?«

Matijče: »Moja sestra je dosegla pr sodišč, de dobiva mesečen sto alimentov...«

ZAVRNJEN BAHAČ

»Jaz dvignem z eno roko 150 kg in balansiram na enem prstu 100 kg.«

»To ni nič posebnega. Jaz ustavim z enim samim prstom dirjajoč brzovlak!«

»To je laž!«

»Nikakor ne! Stavim z vami za 10.000 lir, če hočete... Sem namreč strojevodja...«

BRIDKA ZMOTA

Kratkovidna dama (na razstavi slik): »Ta slika je najbrž tudi izmed onih ostudnih nestvorov modernega slikarstva?«

Spremljevalec: »Ne, milostljiva, to je zrcalo.«

KVARTOPIRSKI STROKOVNJAK

»Kako je to, Čebulovec, da v loteriji vedno izgubiš, pri kartah pa vedno dobiš?«

»Veš, loterije pa ne morem mešati...«

LEP SLAMNIK

Ženka: »No, možiček, kako ti ugaja moj novi slamnik?«

Možek: »Prav kakor da ti je zrasel iz glave...«

Križanka št. 8

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. glavni velikonočni praznik, 16. zdelan, izčrpan, 17. pesem, 18. država v Zadnji Indiji, 19. predlog, 20. samo, edino, 22. opisna pesem, 23. dva skupaj, 24. ima vsaka cerkev, 25. doba, razdobje,, 26. žensko ime, 28. milost po turško, 29. žensko ime, 30. začetnici imena in priimka slovenskega pisatelja, ki je napisal romane »Cvetje v jeseni«, »Visoško kroniko«, »Izza kongresa« itd., 31. beseda v datumu, 32. stara, pesniška beseda za čopič, 33. čian, del telesa, 34. osebni zaimek, 35. klasifikacija, red, 37. kratica pri imenih svetnikov, 39. pripadnik staroslovanskega izumrlega plemena, 40. nobeden ne bo izvzet, 41. bližnji sorodnik, 42. žensko ime, 43. vrtne lope, manjše lesene zgradbe, 44. židovsko žensko ime, 47. pesniško okrajšan veznik, 48. površinska mera, 49. del kolesa, 51. oblika pomožnega glagola, 53. lahkoatletska disciplina, 55. del glave, 56. revolta, nepokorščina, 59. ptica, 61. osebni zaimek, 63. nade, 64. kazalni zaimek, 65. povezano klasje, 66. naravno orodje, ki ga uporabljamo pri jedi, 67. dve pripovedni pesmi, 68. šop prazne slame, 69. svetopisemska oseba, 71. zunanja podoba stvari, dolečena oblika, 72. neparen, 73. veznik, 75. predplačila, 76. število, 77. ljub, drag, prijeten, 78. veznik, 79. ostane sam, 81. sredi jate, 82. veznik, 83. beležnica, 85. predlog, 87. elektroda, 89. dan velikega tedna.

Navpično: 1. dan velikega tedna, 2. začetnici slovenskega leposlovnega mesečnika, ki je prenehal izhajati v l. 1941., 3. moško ime, 4. čepica, 5. latinska beseda, ki jo slišimo pri peti maši (»Molimo«), 6. običaj, šega, 7. osebni zaimek, 8. niti eno, 9. pred leti umrli slovenski skladatelj, 10. predlog, 11. otroška bolezen, 12. ves enak, isti, 13. industrijska rastlina, 14. začetnici imena in primka slovenskega pisatelja, ki je napisal romana »Abadon« in »Moja hoja na Triglav«, 15. velika strupena kača, nenujni del ženske obleke, 19. vrsta majhnega pekovskega peciva, 21. samo ta, 25. število (glej 76. vodoravno), 27. vrtna roža, 31. pritrdilnica, 36. predlog, 38. dan velikega tedna, 45. predplačilo, 46. neobut, 50. mlečni izdelek, 52. neroden, nespreten, 54. velika skladba, 56. italijanski spolnik, 57. pomočiti, tekočino natočiti na kaj, 58. kovinski drobec, 59. del noge, 60. sadjarjevo orodje, 61. del vojaške oprave, 62. namere, nameni, 65. začetek snega, 70. osebni zaimek, 74. ovoj, zavitek, 77. glasbeni pojem, 80. sredi vidre, 82. italijanski spolnik, 83. nikalnica, 84. oblika pomožnega glagola, 86. kratica za Društvo narodov, 88. glej 81. vodoravno.

* * *

REŠITEV KRIŽANKE ST. 7

Vodoravno: 1. vasovalec, 9. petelin, 15. Ra, 17. elan, 18. rozine, 20. imenovan, 22. relacija, 24. olika, 26. Emona, 27. Ana, 28. aj, 29. visim, 31. znaten, 32. emirat, 35. ban, 36. golide, 39. ari, 40. orač, 41. kosi, 42. il, 43. SS, 45. ocet, 47. poseka, 50. ol, 51. nagel, 53. Lot, 54. koledar, 58. davi, 60. omikan, 62. navaditi, 63. avijon, 65. kovina, 66. eh, 67. nag, 68. Adam, 70. laž, 71. vic, 73. dano, 75. atom, 78. legar, 79. bor, 80. Litija, 83. ob, 85. lečim 87. ovinek, 89. čaj, 92. celibat, 94. po, 95. gnoj, 96. redar, 97. kokoši.

Navpično: 1. vera, 2. Alene, 3. salama, 4. ona, 5. arija, 6. loj, 7. Ezav, 8. CI, 9. pelin, 10. tik, 11. Ema, 12. le, 13. Ineni, 14. nomadi, 15. rane, 16. ananas, 19. nosač, 21. votel, 23. carica, 25. IM, 30. ibar, 31. zlikovec, 33. ironija, 36. gos, 37. oseka, 38. usoda, 41. kot, 44. slava, 46. Egon, 47. ponižen, 48. Alah, 49. satan, 52. lik, 53. Laval, 55. ed, 56. dinar, 57. rigolati, 59. videti, 61. kol, 62. naval, 64. omajen, 69. po, 72. Irec, 73. domik, 74. klop, 76. tako, 77. moč, 79. bilo, 81. Ivo, 82. ing, 84. bar, 86. ček, 87. naš, 90. je, 91. Ra, 93. bo.

Izdaja za konzorcij »Domovine«: Josip Reisner Urejuje: Davorin Ravljen Za Narodno tiskarno odgovoren: Fran Jeran